

VASİYETNAME İLE YAPILAN BELİRLİ MAL BIRAKMA VASİYETİNİN SAĞLARARASI TASARRUFLA GERİ ALINMASI

(Araştırma Makalesi)

DOI: <https://doi.org/10.33717/deuhfd.1401672>

Dr. Öğr. Üyesi Hayrunnisa ALTIN ŞAHİN*

Öz

Vasiyetname ile yapılan belirli mal bırakma vasiyetinin sağlararası tasarrufla geri alınması 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu m. 544/II hükmünde düzenlenmektedir. Bu hükme göre, mirasbırakan belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunursa vasiyet geri alınmış sayılır. Türk Medeni Kanunu m. 544/II hükmü uyarınca vasiyetnamenin veya belirli mal bırakma vasiyetinin tamamen veya kısmen geri alınması mümkündür. Bu hükmün uygulanabilmesi için geri alınan ölüme bağlı tasarrufun vasiyetname içerisinde yer alan belirli mal bırakma vasiyeti niteliğinde olması, mirasbırakanın bu vasiyetle bağdaşmayan geçerli ve iradi sağlararası tasarrufta bulunması, bu tasarruf sonucunda belirli mal bırakma vasiyetinin ifasının mümkün olmaması ve mirasbırakanın iradesinin vasiyetin geri alınması yönünde olması gerekir. Bu çalışmada, vasiyetname ile yapılan belirli mal bırakma vasiyetinin sağlararası tasarrufla geri alınmasına ilişkin Türk Medeni Kanunu m. 544/II hükmünün amacı, uygulanma alanı ve şartları ele alınmaktadır. Bu hükme ilişkin özel durumlar ve tartışmalı meseleler, doktrindeki görüşler ve yargı kararları göz önünde bulundurularak incelenmektedir.

Anahtar Kelimeler

Vasiyetname, Belirli mal bırakma vasiyeti, Sağlararası tasarruf, Ölüme bağlı tasarruf, Geri alma

* Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, Ankara (hayrunnisa.altin@asbu.edu.tr) ORCID: 0000-0002-7959-7174 (Gönderim Tarihi: 07.12.2023-Kabul Tarihi: 08.02.2024) *Yazar, eserinin Derginize ait bilimsel etik ilkelere uygun olduğunu taahhüt eder.*

THE REVOCATION OF THE LEGACY BEQUEATHED BY THE WILL BY INTER VIVOS DISPOSITION

(Research Article)

Abstract

The revocation of the legacy bequeathed by the will by inter vivos disposition is regulated under Article 544/II of the Turkish Civil Code no. 4721. According to this provision, if the testator subsequently makes an inter vivos disposition incompatible with the legacy, the legacy will be considered to be revoked. Pursuant to of Article 544/II of the Turkish Civil Code, it is possible to revoke a will or legacy in whole or partially. The conditions for the application of this provision are as follows: (1) The revoked testamentary disposition must be a legacy in a will. (2) The testator must make a valid and voluntary inter vivos disposition incompatible with the legacy. (3) The fulfillment of the legacy must not be possible as a result of this inter vivos disposition. (4) The testator must intend to revoke the legacy. In this study, the purpose, scope and conditions of application Article 544/II of the Turkish Civil Code are discussed. The legal issues regarding this provision are examined by taking into consideration the opinions in the doctrine and judicial decisions.

Keywords

Will, Legacy, Inter vivos disposition, Testamentary disposition, Revocation

GİRİŞ

Bir malın vasiyete konu edilmesi, o mal üzerindeki sağlararası tasarrufla bulunma özgürlüğünü ortadan kaldırmaz¹. Hatta mirasbırakanın bu özgürlüğünden vazgeçmesi, vasiyetini geri almayacağını taahhüt etmesi de mümkün değildir². 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m. 544/II'de vasiyetname ile yapılan belirli mal bırakma vasiyetinin sağlararası tasarrufla geri alınması³ düzenlenmektedir. Vasiyetin örtülü⁴ olarak geri alınması yön-

¹ **Tuor**, Peter: Berner Kommentar Band/Nr. III, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Erste Abteilung: Die Erben (Art. 457-536), Verlag Stämpfli & Cie, Bern 1952, Art. 509-511 ZGB, N. 26; **Escher**, Arnold: Zürcher Kommentar, Das Erbrecht, Erste Abteilung: Die Erben (Art. 457-536), 3. Auflage, Schulthess & Co AG, Zürich 1959, Art. 511 ZGB, N. 6; **Wolf**, Stephan/**Wild**, Christian: Zur Aufhebung der letztwilligen Verfügung durch Vernichtung, Successio - Zeitschrift für Erbrecht (2), Zürich: Schulthess, 2010, s. 79; **Öztrak**, İlhan: Tek Taraflı Ölümüne Bağlı Tasarruflardan Rücu ve Vasiyetnamenin Ziyatı, Sevinç Matbaası, Ankara 1964, s. 83, 84; **Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: Miras Hukuku, Filiz, İstanbul 1978, s. 236, 237; **Oğuzman**, M. Kemal: Miras Hukuku, 3. Baskı, Filiz, İstanbul 1984, s. 223; **Dural**, Mustafa/**Öz**, Turgut: Türk Özel Hukuku Cilt IV - Miras Hukuku, 18. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022, N. 548; **Olgaç**, Furkan: Resmî Vasiyetnamenin Hükümsüzleşmesi, Seçkin, Ankara 2021, s. 48, 49; **Çabri**, Sezer: Miras Hukuku Şerhi - Cilt I (TMK m. 495-574), 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022, m. 544, N. 1068; **Kartal**, Dilşah Büşra: "Vasiyetnamenin Geri Alınması", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 34, 2018, s. 330; **Çaldağ**, Coşkun: "Resmî Vasiyetnamenin Düzenlenme Biçimleri, Vasiyetçi için Özel Durumlar ve Resmî Vasiyetnamenin Geri Alınması", Adalet Dergisi, S. 67, Yıl: 2021/2, s. 292. Mirasbırakana tanınan vasiyetnameyi geri alma özgürlüğünün, mirasbırakanın vasiyetname yapma özgürlüğünün bir parçası olduğu yönünde bkz. **Antalya**, O. Gökhan: Miras Hukuku Cilt: III, 5. Baskı, Seçkin, Ankara 2021, N. 562; **Kahraman**, Zafer: "Önceki Vasiyetnamenin Geri Alınması Beyanı İçeren İkinci Vasiyetnamenin Sonradan Üçüncü Bir Vasiyetname ile Geri Alınması", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Özel Sayı, Yıl: 2015, s. 947, 948.

² **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 3; **Weimer**, Peter: Berner Kommentar Band/Nr. III/1/1/1, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Die Erben, Die gesetzlichen Erben, Die Verfügungen von Todes wegen (Hrsg. Heinz Hausheer/Hans Peter Walter), Stämpfli Verlag AG, Bern 2009, Art. 511 ZGB, N. 1.

³ TMK m. 544/II, TMK'da vasiyetnamenin geri alınmasının diğer türleri ile birlikte "Vasiyetten Dönme" başlığı altında yer almaktadır. Ancak vasiyetname tek taraflı bir hukuki işlem olduğundan bu müesseseyi ifade etmek için karşılıklı borç yükleyen sözleşmelere özgü "dönme" kavramı yerine "geri alma" kavramının kullanılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz. Bu yönde ayrıca bkz. **Serozan**, Rona Ahmet/**Engin**, Baki İlkay: Miras Hukuku, 8. Baskı, Seçkin, Ankara 2022, § 4, N. 100; **Hatemi**, Hüseyin: Miras Hukuku, 3. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004, § 8, N. 2; **Ergüne**, Mehmet Serkan: Vasiyetnamenin Yorumu, On İki Levha, İstanbul 2011, s. 173, dn. 443; **Kartal**, s. 318; **Soyupak**, Cem: Vasiyetnamenin İptali Davası, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çığ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2022, s. 55, 56. Bu konuda ayrıntılı açıklamalar için bkz. **Bağcı**, Ömer: Vasiyetnamenin Geri Alınması, Yayımlan-

temlerinden birini düzenleyen TMK m. 544/II'ye göre, mirasbırakan vasiyetine konu ettiği mal üzerinde sonradan bu vasiyetle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunursa, vasiyet geri alınmış sayılır⁵. TMK m. 544/II uyarınca vasiyetin sağlararası tasarrufla geri alınması, yargı kararlarında “fiili rücu⁶” veya “davranışla rücu⁷” olarak da adlandırılmaktadır. TMK m. 544/II'nin amacı, mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufta bulunmasından sonra geçen zaman içerisinde değişen isteklerine saygı gösterilmesidir⁸.

mamış Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012, s. 39 vd.

- ⁴ **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 26; **Dorjee-Good**, Andrea: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht, Art. 547-640 ZGB (Hrsg. Peter Breitschmid/Alexandra Jungo), 3. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich - Basel - Genf 2016, Art. 509-511 ZGB, N. 9; **Wolf/Wild**, s. 78; **Serozan**, Rona: Sağlararası İşlem Yoluyla Ölümüne Bağlı Kazandırma, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979, s. 22; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **İnan**, Ali Naim/**Ertas**, Şeref/**Albaş**, Hakan: İnan Türk Medeni Hukuku - Miras Hukuku, 11. Baskı, Seçkin, Ankara 2022, N. 524; **Öztaş**, Bilge: Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle), 12. Baskı, Yetkin, Ankara 2021, s. 212; **Olgaç**, s. 49; **Eren**, Fikret/**Yücer Aktürk**, İpek: Türk Miras Hukuku, 4. Baskı, Ankara: Yetkin, 2021, N. 396; **Yılmaz**, Süleyman: Medeni Hukuk Cilt IV Miras Hukuku, Yetkin, Ankara 2022, s. 56; **Yücel**, Sevtap: “Vasiyet Alacaklısı Açısından Muris Muvazaası Nedeniyle Tapu İptal Davası Açma Sorunu (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 21.11.2001 tarihli 958/1035 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi)”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Der gisi, Cilt: 12, Sayı: 3-4, 2008, s. 402, 403; **Günay**, Erhan: Bilimsel Görüşler ve Yargısal Kararlar Eşliğinde Miras Hukukunda Ölümüne Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, Seçkin, Ankara 2016, s. 95; **Tekdoğan**, Aydın: Vasiyetnamenin Tenfizi ve İptali Davaları, Seçkin, Ankara 2022, s. 150; **Soyupak**, s. 59. Ayrıca bkz. OGer ZH, LF170018, N. 4.4.4, (swisslex.ch, Erişim Tarihi: 04.12.2023).
- ⁵ Vasiyetnamenin sağlararası tasarrufla geri alınması, doktrinde “ademptio legati” olarak ifade edilmektedir; bkz. **Escher**, Art. 511 ZGB, N. 6; **Öztrak**, Rücu, s. 85; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Dural/Öz**, N. 548; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 236; **Oğuzman**, s. 224, dn. 456; **İmre**, Zahit/**Erman**, Hasan: Miras Hukuku, 13. Baskı, Der Yayınları, İstanbul 2017, s. 106; **Ergüne**, s. 194; **Olgaç**, s. 49; **Bağcı**, s. 248; **Yücel**, s. 381. Ayrıca bkz. Yargıtay 1. HD, T. 07.02.2001, E. 2001/161, K. 2001/1344, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023). Bu ifadenin Roma hukukundaki tanımı için bkz. **Berger**, Adolf: Encyclopedic Dictionary of Roman Law, Philadelphia: American Philosophical Society, 1953, s. 349.
- ⁶ 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 489 bakımından bu yönde bkz. Yargıtay 2. HD, T. 22.5.1989, E. 1989/3178, K. 1989/4929, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023). “Fiili dönme” kavramı, doktrinde, vasiyetnameyi yok ederek dönmeye ilişkin TMK m. 543 hükmü için de kullanılmaktadır; bkz. **Öztaş**, s. 212.
- ⁷ Bkz. Yargıtay 3. HD, 22.02.2012, E. 2012/426, K. 2012/4378, (Yargıtay Karar Arama, <https://www.yargitay.gov.tr/>).
- ⁸ **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Ergüne**, s. 196, 197; **Olgaç**, s. 49; **Bağcı**, s. 245. Ayrıca bkz. Yargıtay 3. HD, T. 17.10.2012, E. 2012/14841, K. 2012/22907, (Yargıtay Karar Arama, www.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

TMK m. 544/II, ölüme bağlı tasarrufu ile bağdaşmayan bir sağlararası tasarrufta bulunan mirasbırakanın iradesine yönelik bir karineyi düzenler. Bu hüküm çerçevesinde, mirasbırakanın vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunması, vasiyetini geri almak istediği şeklinde yorumlanır⁹. Sağlararası tasarruf yoluyla vasiyetin geri alınmasında genellikle mirasbırakanın vasiyetini geri almak yönünde açık bir irade beyanı bulunmamaktadır. TMK m. 544/II hükmünün uygulanıp uygulanmayacağı, başka bir ifadeyle mirasbırakanın sağlararası tasarrufuyla vasiyetini geri almayı isteyip istemediği, mirasbırakanın gerçek iradesinin tespitiyle belirlenir¹⁰. Bu sebeple sağlararası tasarruf yoluyla geri alma, yorum sorunlarını da beraberinde getirmektedir.

Bu çalışmada, vasiyetname ile yapılan belirli mal bırakma vasiyetinin sağlararası tasarrufla geri alınmasına ilişkin TMK m. 544/II hükmü incelenmektedir. Bu çerçevede, TMK m. 544/II hükmünün uygulanma alanı ve şartları ele alınmaktadır. Ayrıca, bu hükme ilişkin özel durumlar ve tartışmalı hususlar doktrindeki görüşler ve yargı kararları dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

I. VASİYETNAME İLE YAPILAN BELİRLİ MAL BIRAKMA VASİYETİNİN SAĞLARARASI TASARRUFLA GERİ ALINMASINA İLİŞKİN TMK M. 544/II HÜKMÜNÜN UYGULANMA ŞARTLARI

TMK m. 544/II hükmünün uygulanabilmesi için mirasbırakan tarafından geri alınan ölüme bağlı tasarrufun vasiyetname içerisinde yer alan belirli mal bırakma vasiyeti niteliğinde olması gerekir. Bunun yanında, mirasbırakanın bu vasiyetinden sonra vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunması gerekir. Bu sağlararası tasarruf, vasiyetin ifasını imkânsız hâle getiren, geçerli ve iradi bir tasarruf olmalıdır. TMK m. 544/II hükmü, mirasbırakanın vasiyetini geri alma iradesi taşıdığı, başka bir ifadeyle TMK m. 544/II hükmünün aksini öngörmediği durumlarda uygulanır.

A. Geri Alınan Ölüme Bağlı Tasarrufun Belirli Mal Bırakma Vasiyeti Niteliğinde Olması

1. Genel Olarak

TMK m. 544/II hükmünde sağlararası tasarrufla “belirli mal bırakma vasiyeti”nin geri alınması düzenlenmektedir. TMK m. 517/II’de tanımlanan

⁹ Escher, Art. 511 ZGB, N. 7; Wolf/Wild, s. 79; Öztrak, Rücu, s. 91; Kocayusufpaşaoğlu, s. 237; Antalya, N. 1159; Ergüne, s. 196; Kartal, s. 331.

¹⁰ Escher, Art. 511 ZGB, N. 7; Ergüne, s. 197.

belirli mal bırakma, kanunda vasiyet kavramı yerine kullanılmakta ve vasiyet alacaklısına bir malın mülkiyetinin bırakılmasından daha geniş bir anlam taşımaktadır. Başka bir ifadeyle, belirli mal bırakma vasiyeti kavramı, TMK'nin miras hukukuna ilişkin hükümlerinde mal vasiyetinin yanında mirasbırakanın bir kişi lehine ölüme bağlı olarak sağladığı alacak hakkı niteliğindeki mal varlığı değerlerini de kapsamaktadır¹¹. Bu sebeple, TMK m. 544/II hükmünün kapsamına vasiyet alacaklısına terekedeki bir malın bırakılması içeriğindeki mal vasiyetlerinin yanında, alacak hakkı veya intifa hakkı tanınması gibi vasiyetler de dâhil edilmelidir¹². Hatta TMK m. 544/II, mehzaz İsviçre Medeni Kanunu (İMK) m. 511/II hükmüne uygun olarak mirasbırakanın vasiyetnamedeki paylaşırma tasarrufları veya belirli bir nesneye ilişkin yüklemeler hakkında da uygulanabilmelidir¹³. Bu çalışmada, TMK m. 544/II hükmünün uygulanma alanını ifade etmek üzere TMK m. 544/II'deki terim tercihine uygun olarak belirli mal bırakma vasiyeti kavramı kullanılmaktadır.

TMK m. 544/II kapsamındaki mal vasiyetleri üzerinde ayrıca durulmasında yarar vardır. Mal vasiyeti, mirasbırakanın mal varlığındaki belirli bir malı üçüncü kişiye veya mirasçısına bırakması hâlinde söz konusu olur¹⁴. TMK m. 544/II'nin uygulanma alanına giren mal vasiyeti türlerinden biri, vasiyet edilen şeyin ferden tayin edildiği parça mal vasiyetidir¹⁵. Yine, mirasbırakanın çeşit vasiyetini terekenin mevcudu ile sınırlandırarak yaptığı

¹¹ Bu konudaki eleştiriler için bkz. **Dural/Öz**, N. 668-671; **Serozan/Engin**, § 4, N. 133; **Engin**, Baki İlkay: "1998 Tarihli Türk Medeni Kanunu Tasarısının Ölüme Bağlı Tasarrufların Konularına İlişkin Hükümlerinin (MKT. 514-530) Değerlendirilmesi", Cumhuriyet'in 75. Yıl Armağanı, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 1999, s. 863, 864; **Soyupak**, s. 39, 40. 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi döneminde, bu kavramın kanundaki kullanılışı bakımından bir terim birliği bulunmamaktaydı. Bunun yol açtığı karışıklığın eleştirisi ve terim tavsiyesi için bkz. **Öztrak**, Rücü, s. 84, 85; **Oğuzman**, s. 172.

¹² **Escher**, Art. 511 ZGB, N. 6; **Weimer**, Art. 511 ZGB, N. 29; **Ergüne**, s. 196, dn. 516; **Serozan/Engin**, § 4, N. 133.

¹³ **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 28; **Escher**, Art. 511 ZGB, N. 6, 8; **Weimer**, Art. 511 ZGB, N. 27; **Ergüne**, s. 197, dn. 520; **Bağcı**, s. 256, 257.

¹⁴ **Oğuzman**, s. 172; **Dural/Öz**, N. 679; **Engin**, s. 863; **Belge Çetin**, Ayşe Merve: Vasiyet (Belirli Mal Bırakma), Seçkin, Ankara 2022, s. 166 vd.

¹⁵ **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 28; **Wolf/Wild**, s. 79; **Öztrak**, Rücü, s. 87; **Öztrak**, İlhan: Miras Hukuku (Giriş - Kanundan Doğan Mirasçılık - Ölüme Bağlı Tasarruflar), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1968, s. 47; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 237; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **İmre/Erman**, s. 107; **İnan/Ertay/Albaş**, N. 525; **Olgaç**, s. 49; **Kartal**, s. 331; **Çabri**, m. 544, N. 1066; **Yılmaz**, s. 57; **Tekdoğan**, s. 158, 159; **Bağcı**, s. 258; **Soyupak**, s. 59.

sınırlı çeşit vasiyeti¹⁶ de TMK m. 544/II'nin uygulanma alanına girer¹⁷. Bu türdeki vasiyetlere konu edilen mal varlığı değerleri üzerinde sağlararası tasarrufla bulunulması, vasiyet yükümlüsünün bu malları vasiyet alacaklısına kazandırmasını imkânsız hâle getirir. Buna karşılık, mirasbırakan tarafından vasiyete konu malın nitelik ve miktar olarak belirtildiği çeşit vasiyeti, bu vasiyete konu olan mal terekede bulunmasa dahi vasiyet yükümlüsü tarafından vasiyet alacaklısına sağlanmak zorunda olduğundan, sağlararası tasarrufla ortadan kaldırılamaz¹⁸. Tedarik vasiyetinde de vasiyete konu mal terekede bulunmasa dahi mirasbırakanın iradesi vasiyete konu malın tedarik edilerek vasiyet alacaklısına sağlanması olduğundan TMK m. 544/II hükmü uygulanmaz¹⁹.

Mirasçı atanması, TMK m. 544/II hükmünün uygulanma alanında değildir. Mirasbırakanın bir kişiyi mirasçı olarak ataması hâlinde, atanmış mirasçı mirasbırakanın ölümü anında terekede mevcut olan mal varlığı değerlerinin tamamı veya belirli bir kısmı üzerinde hak sahibi olur. Mirasbırakan mirasçı atadıktan sonra mal varlığı değerlerinin tamamı veya bir kısmı üzerinde tasarrufla bulunsu da mirasçı atanması niteliğindeki ölüme bağlı tasarruflar geçersiz hâle gelmez²⁰.

Mirasbırakanın vasiyetnamede belirli mal bırakma vasiyeti olarak ifade ettiği tasarrufların yorum yoluyla mirasçı atama niteliğinde olduğu kabul

¹⁶ Bu kavram için bkz. **Huwiler**, Bruno: Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II: Art. 547-977 ZGB, Art. 1-61 SchIT (Hrsg. Thomas Geiser/Stefan Wolf), 6. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2019, Art. 484, N. 60; **Dural/Öz**, N. 681; **Belge Çetin**, s. 174, 175.

¹⁷ Vasiyet borcunun sona ermesine ilişkin TMK m. 517/III (İMK m. 484/III) hükmü bakımından bu yönde bkz. **Huwiler**, Art. 484 ZGB, N. 60; **Dural/Öz**, N. 681; **Belge Çetin**, s. 175.

¹⁸ **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 28; **Wolf/Wild**, s. 79; **Öztrak**, Rücu, s. 87; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 237; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Eren/Yücer Aktürk**, N. 398; **İmre/Erman**, s. 107; **Ergüne**, s. 197; **İnan/Ertas/Albaş**, N. 525; **Kartal**, s. 330, 331; **Yılmaz**, s. 57, 58; **Çabri**, m. 544, N. 1066; **Tekdoğan**, s. 158, 159; **Soyupak**, s. 59. Ayrıca krş. **Bağcı**, s. 258, 259.

¹⁹ Bu konudaki açıklamalar için bkz. I/A/2.

²⁰ **Escher**, Art. 511 ZGB, N. 6; **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 28; **Öztrak**, Rücu, s. 87; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 237; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Eren/Yücer Aktürk**, N. 399; **İmre/Erman**, s. 107; **İnan/Ertas/Albaş**, N. 526; **Ergüne**, s. 199; **Olgaç**, s. 49; **Kartal**, s. 330; **Çabri**, m. 544, N. 1066; **Günay**, s. 94, 95; **Tekdoğan**, s. 153; **Bağcı**, s. 261; **Soyupak**, s. 59. Ayrıca bkz. Yargıtay HGK, T. 04.11.2009, E. 2009/2-455, K. 2009/464; Yargıtay 3. HD, T. 26.04.2016, E. 2015/8642, K. 2016/6577, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023); Yargıtay 3. HD, 20.01.2020, E. 2019/759, K. 2020/342, (Yargıtay Karar Arama, www.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

edilebiliyorsa TMK m. 544/II hükmü uygulanmayacağı kabul edilmektedir²¹. Buna karşılık, mirasbırakanın belirli mal bırakma vasiyetinin mirasçı atama olarak nitelendirildiği durumlarda, istisnai olarak TMK m. 544/II hükmünün kıyasen uygulanıp uygulanmayacağı doktrinde tartışmalıdır. Katıldığımız görüşe göre, mirasbırakanın vasiyetinin mirasçı atama olarak nitelendirilebildiği durumlarda, TMK m. 544/II hükmünün kıyasen uygulanması mümkündür. Mesela, mirasbırakan vasiyetname yoluyla terekesindeki tek mal varlığı değeri olan taşınmazını bir kişiye bırakmışsa, mirasbırakanın bu tasarrufu mirasçı atama olarak nitelendirilir. Mirasbırakan bu tasarrufundan sonra taşınmazın mülkiyetini bir başkasına devrederse, TMK m. 544/II hükmünün kıyasen uygulanması yoluyla mirasbırakanın mirasçı atama tasarrufunu geri aldığı kabul edilmelidir²². Buna karşılık, bir diğer görüşe göre, bu durumda, mirasbırakanın yapmış olduğu kazandırma TMK m. 544/II uyarınca hükümden düşer ancak mirasbırakanın mirasçı atama tasarrufu geçerliliğini korur²³.

2. Tedarik Vasiyeti Bakımından TMK m. 544/II Hükmünün Uygulanamaması

Tedarik vasiyeti, terekede bulunmayan bir malın vasiyet edilmesidir. Tedarik vasiyetinde vasiyet konusu mal, vasiyetin yapıldığı sırada terekede bulunmaz veya vasiyetin yapılmasından sonra herhangi bir sebeple terekeden çıkar. Bu durumda, vasiyet yükümlüsünün vasiyete konu malı vasiyet alacaklısı için tedarik ederek mirasbırakanın isteğini yerine getirmesi gerekir²⁴.

Mirasbırakanın vasiyetinin tedarik vasiyeti niteliğinde olması hâlinde, mirasbırakan, vasiyete konu olan mal üzerinde sağlararası tasarrufta bulunsa dahi vasiyet yükümlüsünün bu malı tedarik edip vasiyeti yerine getirmesi gerekir. Bu sağlararası tasarruf, TMK m. 544/II anlamında vasiyetin geri

²¹ **Ergüne**, s. 199. Doktrindeki bir görüşe göre, mirasbırakan vasiyetname ile vakıf kurup bu vakfı mirasçı atadıktan sonra sağlararası hukuki bir işlemle aynı amaca yönelik başka bir vakıf kurup tüm mal varlığını sonraki bu vakfa tahsis ederse mirasbırakanın yaptığı bu ikinci tasarrufla vasiyetini geri aldığı kabul etmek gerekir. Bunun sebebi, iki vakfın aynı anda varlığını sürdürmesinin mümkün olmamasıdır; bkz. **İnan/Ertas/Albaş**, N. 526.

²² **Ergüne**, s. 199, 200.

²³ **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 28.

²⁴ **Weimer**, Art. 484 ZGB, N. 44; **Dural/Öz**, N. 682; **Serozan/Engin**, § 4, N. 139; **Çabri**, m. 517, N. 611, 612; **İmre/Erman**, s. 133; **Belge Çetin**, s. 177, 178; **Engin**, s. 864. Ayrıca bkz. BGE 101 II 25, 28, (swisslex.ch, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

alınması olarak nitelendirilemez²⁵. TMK m. 544/II hükmünde belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufun “vasiyetnamede aksi belirtilmedikçe” belirli mal bırakma vasiyetini ortadan kaldıracığı düzenlenmektedir. Mirasbırakanın tedarik vasiyetinde bulunması, sağlararası tasarrufla bu vasiyeti geri almak istemediği yönündeki iradesini gösterir. Başka bir ifadeyle, tedarik vasiyeti, TMK m. 544/II’nin istisnasını oluşturmaktadır²⁶. Mirasbırakanın vasiyetinin tedarik vasiyeti olup olmadığı açık değilse vasiyetin niteliği vasiyetnamenin yorumu ile belirlenmelidir²⁷.

Alman hukukunda tedarik vasiyetinin geçerliliği BGB § 2169 hükmünde düzenlenmektedir. Türk hukukundaki tedarik vasiyetine ilişkin olarak kabul edilen esaslar ile Alman hukukundaki bu hüküm örtüşmektedir. BGB § 2169 hükmüne göre vasiyet konusu mal mirasbırakanın ölümü hâlinde terekede bulunmuyorsa vasiyet geçersiz olur. Ancak mirasbırakan vasiyet konusu malın terekede bulunmasa dahi vasiyet alacaklısına kazandırılmasını öngörebilir. Bu durumda, mirasbırakanın ölümü anında o şey terekede bulunmasa dahi vasiyet geçerli olur²⁸. BGB § 2170 uyarınca, bu tür bir vasiyet söz konusu ise o şeyin tedarik edilerek vasiyet alacaklısına sağlanması gerekir. Bu hükümde malın tedarik edilememesinin sonuçlarına da yer verilmektedir²⁹.

B. Belirli Mal Bırakma Vasiyetinin Vasiyetname İçerisinde Yer Alması

TMK m. 544/II uyarınca sağlararası tasarrufla belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınabilmesi için vasiyetin vasiyetname içerisinde yer alması gerekir. Başka bir ifadeyle, miras sözleşmesi içerisinde yer alan belirli mal bırakma vasiyeti niteliğindeki ölüme bağlı tasarruflar TMK m. 544/II hük-

²⁵ Oğuzman, s. 224; Oğuzman, s. 172, 173; Dural/Öz, N. 548; Serozan/Engin, § 4, N. 111; İnan/Ertas/Albaş, N. 525; Ergüne, s. 197; Olgaç, s. 51; Yücel, s. 403.

²⁶ İnan/Ertas/Albaş, N. 525; Serozan/Engin, § 4, N. 111; Olgaç, s. 51; Bağcı, s. 249; Soyupak, s. 59.

²⁷ Ergüne, s. 198. Mirasbırakan, kendisine ait olmadığını farkında olarak üçüncü kişiye ait olan bir malı vasiyet ediyorsa tedarik vasiyetinden söz edilir ve İMK m. 484/III (TMK m. 517/III) hükmü uygulanmaz; bkz. BGE 101 II 25, 28, (swisslex.ch, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

²⁸ Bkz. Müller-Christmann, Bernd: Beck’scher Online-Kommentar (BeckOK BGB) (Hrsg. Hau, Wolfgang/Poseck, Roman), 67. Edition, C.H.Beck, München 2023, BGB § 2169, N. 7; Rudy, Mathis: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 11: Erbrecht, §§ 1922-2385, §§ 27-35 BeurkG, 9. Auflage, C.H.Beck, München 2022, BGB § 2169, N. 9.

²⁹ Alman hukukunda tedarik vasiyetine ilişkin açıklamalar için bkz. Müller-Christmann, BGB § 2170, N. 1 vd.; Rudy, BGB § 2170, N. 1 vd.

münün kapsamına dâhil değildir³⁰. Bunun sebebi, vasiyetnamenin tek taraflı bağlayıcı olmayan bir tasarruf olmasına karşılık³¹ miras sözleşmesinin bağlayıcı olmasıdır³². Miras sözleşmesinin kurulmasından sonra mirasbırakanın sözleşmedeki tasarruflarıyla bağdaşmayan sağlararası tasarrufları, TMK m. 527/II ve TMK m. 517/III hükümleri çerçevesinde ele alınmalıdır.

Miras sözleşmesi bağlayıcı olsa da miras sözleşmesine taraf olan mirasbırakanın sözleşmeye konu mallar üzerindeki tasarruf özgürlüğü TMK m. 527/II uyarınca devam eder³³. Ancak miras sözleşmesinde vasiyet alacaklısı, mirasbırakanın miras sözleşmesindeki kazandırmasıyla bağdaşmayan ölüme bağlı tasarruflara ve bağışlamalara itiraz³⁴ edebilir³⁵. Bu durumda vasiyet alacaklısı itiraz davasını ivazsız kazandırmada bulunulan kişiye yöneltir. Vasiyete konu mal terekede bulunmadığından vasiyet alacaklısının bu malı vasiyet yükümlüsünden istemesi TMK m. 517/III uyarınca mümkün değildir.

Miras sözleşmesindeki vasiyet alacaklısının TMK m. 527/II uyarınca itiraz hakkı, mirasbırakanın sonradan yapacağı ivazsız sağlararası kazandırmalarla sınırlı tutulmuştur. Bu sebeple miras sözleşmesindeki vasiyete konu olan malın mirasbırakan tarafından sonradan ivazlı kazandırmaya konu edilmesi hâlinde, TMK m. 527/II uygulanmaz³⁶. Bu durumda, mirasbırakanın tedarik vasiyetinde bulunması veya iradesinin kaim değerini mirasçığa veril-

³⁰ **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 26; **Weimer**, Art. 511 ZGB, N. 27; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Öztrak**, Rücü, s. 86; **Bağcı**, s. 261, 262.

³¹ Tek taraflı ölüme bağlı tasarrufların bağlayıcılığının sağlararası tasarruflara kıyasla zayıf olduğu yönünde bkz. **Serozan**, s. 21. Vasiyetnamede yer alan belirli mal bırakma vasiyetinin sağlararası tasarrufla geri alınmasına ilişkin TMK m. 544/II hükmünün ölüme bağlı tasarrufta bulunan mirasbırakanın bağlılıktan uzak olmasının bir örneği olduğu yönünde bkz. **Serozan**, s. 22.

³² **Escher**, Art. 511 ZGB, N. 6; **Dorjee-Good**, Art. 509-511 ZGB, N. 1; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 245; **Oğuzman**, s. 223; **Serozan/Engin**, § 4, N. 125.

³³ Miras sözleşmesinin bağlayıcılığının eksik olduğu, miras sözleşmesinin bağlayıcılık konusunda sözleşme ve vasiyetname arasında bir yerde bulunduğu yönünde bkz. **Serozan/Engin**, § 4, N. 124, 125.

³⁴ Doktrinde "itiraz"ın iptal davası olarak anlaşılması ve tenkis davasına ilişkin hükümlerin kıyasen uygulanması gerektiği ifade edilmektedir; bkz. **Dural/Öz**, N. 619 vd.; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 250; **Serozan/Engin**, § 4, N. 117. Ayrıca bkz. ZK1 2016 14, N. 2; ZKBER.2021.72, N. 3.1, (swisslex.ch, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

³⁵ TMK m. 527 kapsamındaki kazandırmalar, miras sözleşmesinin diğer tarafına karşı mirasbırakanı bağlayıcı nitelikte olan kazandırmalardır; bkz. **Serozan/Engin**, § 4, N. 118.

³⁶ **Weimer**, Vorbem. vor Art. 494 ZGB, N. 32; **Tuor**, Art. 494 ZGB, N. 21; **Dural/Öz**, N. 625; **Serozan/Engin**, § 4, N. 125; **Bağcı**, s. 263; **Çabri**, m. 527, N. 785. Bu konuda kanunda boşluk olduğu yönünde bkz. **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 245.

mesi yönünde olması ihtimalleri dışında, TMK m. 517/III hükmü uyarınca vasiyet borcunun sona ereceği kabul edilmelidir³⁷.

C. Mirasbırakanın Belirli Mal Bırakma Vasiyetiyle Bağdaşmayan Sağlararası Tasarruflarda Bulunması

1. Genel Olarak

TMK m. 544/II uyarınca belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınabilmesi için mirasbırakanın bu vasiyetle bağdaşmayan sağlararası tasarruflarda bulunması gerekir. Bu çerçevede, mirasbırakanın vasiyetini geri alma iradesinin bulunması yeterli olmayıp bu iradenin sağlararası tasarrufla dış dünyaya yansıtılmış olması gerekir³⁸. TMK m. 544/II uyarınca sağlararası tasarruf, vasiyete konu malın terekede bulunmasına engel olacak nitelikteki hukuki işlemlerdir. Mesela vasiyete konu malın satılması veya bağışlanması, TMK m. 544/II uyarınca vasiyetin geri alınması anlamına gelir³⁹. Sağlararası tasarrufun ivazlı veya ivazsız olması TMK m. 544/II hükmünün uygulanması bakımından önemli değildir⁴⁰.

Vasiyet alacaklısı dışındaki üçüncü kişiler yararına vasiyetle bağdaşmayacak şekilde yapılan sağlararası tasarruflar, TMK m. 544/II uyarınca vasiyetin geri alınması niteliğini taşır. Bununla birlikte sağlararası tasarruf mirasçılar veya vasiyet alacaklısı lehine de yapılmış olabilir. Vasiyet alacaklısı lehine yapılan sağlararası tasarrufların TMK m. 544/II hükmünün kapsamına girip girmeyeceği tartışmalıdır. Bu konudaki bir görüşe göre, vasiyet alacaklısı lehine yapılan sağlararası tasarruflar, TMK m. 544/II uyarınca belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınması niteliğinde değildir. Vasiyete konu malı sağlararası tasarrufla vasiyet alacaklısına devreden mirasbırakan, ölüme bağlı tasarruf iradesini güçlendirmekte ve ölüme bağlı tasarrufla ortaya koymuş olduğu arzularının gerçekleşmesini hızlandırmaktadır⁴¹.

³⁷ Tuor, Art. 494 ZGB, N. 24-26; Dural/Öz, N. 625; Kocayusufpaşaoğlu, s. 252; Serozan/Engin, § 4, N. 125; Bağcı, s. 263; Çabri, m. 527, N. 785.

³⁸ Ergüne, s. 197.

³⁹ Eren/Yücer Aktürk, N. 396; Kocayusufpaşaoğlu, s. 237; Oğuzman, s. 223, 224; Antalya, N. 581; İnan/Ertas/Albaş, N. 524; Ergüne, s. 194, 195; Serozan/Engin, § 4, N. 111; Bağcı, s. 266, 267; Günay, s. 94, 95. Temliki tasarrufların TMK m. 544/II kapsamına girdiği yönünde bkz. Tekdoğan, s. 158; Bağcı, s. 245.

⁴⁰ Escher, Art. 511 ZGB, N. 7; Weimer, Art. 511 ZGB, N. 29; Öztrak, Rücü, s. 91; Ergüne, s. 200; Bağcı, s. 267, 268. Sağlararası tasarrufun ivazlı veya ivazsız olmasının bazı somut olaylarda mirasbırakanın geri alma iradesinin var olup olmadığının belirlenmesinde rol oynayabileceği yönündeki katıldığımız görüş için bkz. Tuor, Art. 509-511 ZGB, N. 26; Dorjee-Good, Art. 509-511 ZGB, N. 9; Ergüne, s. 200; Bağcı, s. 267, 268.

⁴¹ Olgaç, s. 59; Yılmaz, s. 57.

Bu görüşe göre, vasiyet alacaklısı lehine yapılan sağlararası tasarrufun geçersiz hâle gelmesi durumunda, vasiyet etkisini korumaya devam eder⁴². Buna karşılık, bir diğer görüş ise bu konuda kesin bir yargıda bulunmaktan kaçınılması gerektiğini ve mirasbırakanın iradesinin araştırılmasının yerinde olacağını savunmaktadır⁴³.

Kanaatimizce, mirasbırakanın iradesinden aksi anlaşılmadıkça, mirasbırakanın vasiyete konu mal üzerinde vasiyet alacaklısı lehine sağlararası tasarrufta bulunması vasiyetin geri alınması olarak nitelendirilememelidir. Mirasbırakanın bu tasarrufunun vasiyetiyle bağdaşmadığını ileri sürmek de genellikle mümkün olmayacaktır. Zira bu durumda vasiyetnamede ortaya koyduğu iradesini yineleyen mirasbırakan, genel olarak bu iradeyi geri almayı değil, daha önce gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.

Yargıtay, mirasbırakanın vasiyete konu malı vasiyet alacaklısına devrettiği somut olaylarda, mirasbırakanın bu tasarruflarını çoğunlukla vasiyet iradesinin pekiştirilmesi veya kuvvetlendirilmesi olarak nitelendirmekte ve bu tasarrufların vasiyetnamenin geri alınması anlamına gelmediği sonucuna ulaşmaktadır⁴⁴. Bu yöndeki bazı kararlarında Yargıtay, TMK m. 544/II hükmü uyarınca vasiyetnamenin geri alınabilmesi için sağlararası kazandırmanın vasiyet alacaklısına değil üçüncü kişilere yapılmasının gerektiğini ifade etmektedir⁴⁵. Buna karşılık, Yargıtay kararına konu olan bir olayda, mirasbırakan mirasçısı olan kızına taşınmazını vasiyetname yoluyla bırakmıştır. Mirasbırakan sonradan aynı taşınmazı tapuda kızına devretmiştir. Yargıtay, mirasbırakanın bu sağlararası tasarrufunu vasiyetnamenin geri alınması olarak nitelendirmiştir⁴⁶.

⁴² **Olgaç**, s. 62.

⁴³ **Bağcı**, s. 269, 270.

⁴⁴ Yargıtay 1. HD, T. 07.02.2001, E. 2001/161, K. 2001/1344, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023); Yargıtay 3. HD, 22.02.2012, E. 2012/426, K. 2012/4378; Yargıtay 3. HD, T. 17.10.2012, E. 2012/14841, K. 2012/22907, (Yargıtay Karar Arama, www.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 04.12.2023). Bu yöndeki Bölge Adliye Mahkemesi kararı için bkz. Antalya BAM, 1. HD, T. 25.06.2020, E. 2019/1516, K. 2020/603, (**Olgaç**, s. 61, dn. 62); İstanbul BAM, 2. HD, E. 2017/769, K. 2017/923, (**Olgaç**, s. 68, dn. 64).

⁴⁵ Yargıtay 3. HD, T. 17.10.2012, E. 2012/14841, K. 2012/22907; Yargıtay 3. HD, T. 28.05.2013, E. 2013/7594, K. 2013/8560; Yargıtay 3. HD, T. 25.09.2014, E. 2014/4147, K. 2014/12521, (Yargıtay Karar Arama, www.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 04.12.2023). Bu yöndeki İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi kararı için ayrıca bkz. İstanbul BAM, 7. HD, T. 29.12.2016, E. 2016/48, K. 2016/46, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

⁴⁶ Yargıtay 2. HD, 22.5.1989, E. 1989/3178, K. 1989/4929, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

2. Sağlararası Tasarrufun Nitelikleri

a. Sağlararası Tasarrufun Şekle Bağlı Olmaması

Türk hukukunda ölüme bağlı tasarruflar sıkı şekil şartlarına tabi tutulmaktadır⁴⁷. Bu şekil şartlarının mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufta bulunurken düşünmesinin sağlanması, ölüme bağlı tasarrufun hükümlerinin açık hâle getirilmesi ve ölüme bağlı tasarrufların tahrifinin engellenmesi gibi amaçları vardır⁴⁸. Bu çerçevede, vasiyetname de şekle bağlı bir hukuki işlemdir. Ancak vasiyetnamenin düzenlenmesi için sıkı şekil şartları öngörülse de vasiyetnameler mirasbırakan bakımından kolaylıkla etkisiz kılınabilecek tasarruflardır⁴⁹. Nitekim vasiyetnamede yer alan ölüme bağlı tasarrufun TMK m. 544/II uyarınca sağlararası bir tasarrufla geri alınmasında sağlararası tasarruf özel bir şekle bağlı kılınmamıştır⁵⁰.

b. Sağlararası Tasarrufun Geçerli Olması

Vasiyetname ile yapılan belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınabilmesi için bu vasiyet ile bağdaşmayan sağlararası tasarrufun geçerli olmasının aranıp aranmayacağı tartışmalıdır. TMK m. 544/II hükmünde bu husus açıkça ifade edilmemektedir⁵¹. Katıldığımız görüşe göre, TMK m. 544/II hükmünün uygulanması için sağlararası tasarruf geçerli olmalıdır⁵². Sağlararası tasarrufun geçersiz olması veya sonradan geçmişe etkili olarak ortadan kalkması hâlinde belirli mal bırakma vasiyeti hüküm ve sonuçlarını doğu-

⁴⁷ Serozan, s. 20, 21; Dural/Öz, N. 303 vd.

⁴⁸ Ölüme bağlı tasarrufların şekle bağlı olmasının sebepleri için bkz. Dural/Öz, N. 303 vd.; Antalya, N. 447; Serozan/Engin, § 4, N. 75.

⁴⁹ Serozan, s. 21; Kılıçoğlu, Ahmet M.: Miras Hukuku, 5. Baskı, Turhan, Ankara 2013, s. 124.

⁵⁰ Breitschmid, Peter: Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II: Art. 547-977 ZGB, Art. 1-61 SchIT (Hrsg. Thomas Geiser/Stefan Wolf), 6. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2019, Art. 509-511 ZGB, N. 1; Serozan/Engin, § 4, N. 111. Ayrıca bkz. BGE 116 II 411, 416, (swisslex.ch, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

⁵¹ Fransız Medeni Kanunu'nun 1038. maddesinde vasiyetin geri alınabilmesi için vasiyetle bağdaşmayan sağlararası tasarrufun geçerli olmasının gerekmediği açıkça ifade edilmektedir.

⁵² Escher, Art. 511 ZGB, N. 7; Öztrak, Rücu, s. 92; Ergüne, s. 200; İnan/Ertaş/Albaş, N. 524, 527; Olgaç, s. 51; Günay, s. 93; Bağcı, s. 249; Çabri, m. 544, N. 1070; Tekdoğan, s. 153; Soyupak, s. 59, 60. Bu yöndeki İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi kararı için bkz. İstanbul BAM, 7. HD, T. 29.12.2016, E. 2016/48, K. 2016/46, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023). Vasiyetname yapma ehliyetini haiz sınırlı ehliyetsiz bir kişi vasiyete konu mal üzerinde geçersiz bir sağlararası işlem yaparsa bu kişinin vasiyetini geri almış sayılamayacağı yönünde bkz. Escher, Art. 511 ZGB, N. 7; Öztrak, Rücu, s. 92; Çabri, m. 544, N. 1070.

rur⁵³. Zira kanaatimizce, mirasbırakanın hukuken sonuç doğurmayan sağlararası tasarrufları, vasiyetnamenin geri alınması bakımından geçerli bir irade beyanı gibi değerlendirilememelidir.

Bir diğer görüş, muvazaalı ve bu sebeple geçersiz bir sağlararası tasarrufun da TMK m. 544/II uyarınca belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınması niteliği taşıyacağını kabul etmektedir. Buna göre, vasiyetin açık veya örtülü herhangi bir şekilde geri alınabileceği göz önünde bulundurulduğunda, mirasbırakanın muvazaalı bir işlemle de vasiyeti geri alma iradesini ortaya koyması mümkün olmalıdır. Başka bir ifadeyle, vasiyetle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunan mirasbırakan, bu tasarruf muvazaalı da olsa vasiyetini geri alma iradesini açıklamış sayılmalıdır⁵⁴.

Bir başka görüş ise geçersiz sağlararası tasarrufun, mirasbırakanın geri alma yönündeki iradesini yansıttığı sürece, TMK m. 544/II uyarınca belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınması sonucunu doğuracağını savunmaktadır. Bu görüşe göre mirasbırakanın ehliyetindeki eksiklik sebebiyle geçersiz olan sağlararası tasarruflarda, mirasbırakanın geçerli iradesinden söz edilemeyeceğinden, bu tasarruflar TMK m. 544/II uyarınca vasiyetin geri alınması sonucunu doğurmaz. Buna karşılık, muvazaa sebebiyle geçersiz sağlararası tasarruflar, mirasbırakanın vasiyetini geri alma iradesini yansıtır ve sağlararası tasarruf muvazaa sebebiyle geçersiz olsa dahi TMK m. 544/II uyarınca vasiyet geri alınmış sayılır. Bu görüşe göre, diğer geçersizlik hâlleri bakımından da mirasbırakanın geri alma iradesinin mevcut olup olmadığına göre TMK m. 544/II'nin uygulanıp uygulanmayacağı tespit edilmelidir⁵⁵. Bu görüş uyarınca, mirasbırakanın iradesini yansıtmamasına rağmen geçerli olan tasarruflar da TMK m. 544/II uyarınca vasiyetin geri alınması sonucunu doğurur. Mesela irade bozukluğu hâllerinde, sağlararası tasarruf irade bozukluğuna rağmen iptal edilmemişse, TMK m. 544/II uyarınca vasiyetin geri alınması sonucunu doğurur⁵⁶.

Belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunan mirasbırakanın bu tasarruf geçersiz de olsa vasiyetini geri alma ira-

⁵³ Ergüne, s. 200; Olgaç, s. 57, 58; Çabri, m. 544, N. 1070, 1073.

⁵⁴ Serozan/Engin, § 4, N. 111; Yücel, s. 403-404; İmre/Erman, s. 107, dn. 6; Bağcı, s. 278. Taşınmazların ve şirket hisselerinin muvazaalı devrinde gizli işlem şekle aykırılık sebebiyle geçersiz olup mülkiyet alıcıya geçmeyeceğinden vasiyetnamenin yürürlükte kalacağı; buna karşılık, taşınırların muvazaalı devrinde gizli işlem geçerli olup mülkiyet alıcıya geçeceğinden vasiyetnamenin hükümsüz hâle geleceği yönünde bkz. Çabri, m. 544, N. 1072.

⁵⁵ Bağcı, s. 274 vd.

⁵⁶ Bağcı, s. 277, 278. İrade bozukluğu hâlleri bakımından bu yönde ayrıca bkz. Çabri, m. 544, N. 1070.

desini açıklamış olduğu ve vasiyetin geri alınmış sayıldığı yönündeki görüşler, doktrinde haklı gerekçelerle eleştirilmektedir. Buna göre yok etme veya açıkça geri alma iradesini ortaya koyma yoluyla vasiyetnamesini geri almak yerine geçersiz bir sağlararası tasarrufta bulunan mirasbırakanın geri alma iradesinin yaptığı hukuki işlemin yaptırımlarına tabi olması gerekir. Nitekim vasiyetnamenin sonraki vasiyetname ile geri alınması da sonraki vasiyetnamenin geçerli olması hâlinde mümkündür. Mirasbırakanın geçerli şekilde ortaya koyduğu ölüme bağlı tasarruf iradesinin, geçersiz şekilde ortaya koyduğu sağlararası tasarruf iradesine tercih edilmesi gerekir. Aksi takdirde, vasiyete konu mal varlığı değerini yasal mirasçılara bırakmak istemediği için vasiyette bulunan mirasbırakanın bu arzusu geçersiz bir hukuki işlem sebebiyle yerine getirilmemiş olacaktır⁵⁷.

Belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufun muvazaa sebebiyle geçersiz olması hâlinde TMK m. 544/II hükmünün uygulanıp uygulanmayacağı Yargıtay kararlarında da tartışılmaktadır. Bu hususta Yargıtay'ın vasiyetle bağdaşmayan sağlararası tasarrufun muvazaa sebebiyle geçersiz olsa dahi TMK m. 544/II uyarınca vasiyetin geri alınması niteliği taşıyacağı yönünde kararları bulunmaktadır⁵⁸. Buna karşılık, Yargıtay kararlarındaki hâkim görüş, TMK m. 544/II'nin uygulanması için sağlararası tasarrufun geçerli olması gerektiği ve sağlararası tasarrufun muvazaalı olması hâlinde vasiyetin geri alınmış sayılmayacağı yönündedir⁵⁹.

⁵⁷ TMK m. 544/II'nin uygulanabilmesi için sağlararası tasarrufun geçerli şekilde yapılmasının gerektiğine ilişkin bu açıklamalar için bkz. **Ergüne**, s. 200 vd. Bu görüş uyarınca, özellikle mirasbırakanın iradesinin sakatlandığı sağlararası tasarruflara sonuç bağlanması ve bu tasarruflarda mirasbırakanın vasiyetini geri aldığı kabul edilmesi, mirasbırakanın menfaatlerine uygun düşmeyecektir; bkz. **Ergüne**, s. 201.

⁵⁸ Yargıtay 2. HD, T. 10.03.2004, E. 2004/1789, K. 2004/3035, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023); Yargıtay 1. HD, T. 10.06.2015, E. 2015/7280, K. 2015/8606; Yargıtay 1. HD, T. 17.03.2015, E. 2015/2417, K. 2015/3641, (Yargıtay Karar Arama, www.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 04.12.2023). Yargıtay'ın vasiyetin geri alınabilmesi için vasiyet ile bağdaşmayan sağlararası işlemin geçerli olmasının gerektiği ancak şekle uygun yapılan satış işlemin muvazaalı olup olmadığının araştırılmasına gerek olmadığı yönündeki kararı için bkz. Yargıtay 3. HD, T. 04.04.2016, E. 2015/11117, K. 2016/5062, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

⁵⁹ Bkz. Yargıtay HGK, T. 21.11.2001, E. 2001/1-958, K. 2001/1035; Yargıtay HGK, T. 06.11.2002, E.2002/2-874, K. 2002/893; Yargıtay HGK, T. 04.11.2009, E. 2009/2-455, K. 2009/464; Yargıtay HGK, T.19.09.2012, E. 2012/3-235, K. 2012/600; Yargıtay 3. HD, T. 26.04.2016, E. 2015/8642, K. 2016/6577, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023). Ayrıca bkz. Yargıtay 3. HD, T. 28.05.2013, E. 2013/7594, K. 2013/8560; Yargıtay 3. HD, T. 17.10.2012, E. 2012/14841, K. 2012/22907; Yargıtay 3. HD, 20.01.2020, E. 2019/759, K. 2020/342; Yargıtay 3. HD, T. 25.09.2014, E. 2014/4147, K. 2014/12521, (Yargıtay Karar Arama, www.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 04.12.2023);

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bu yöndeki bir kararında⁶⁰, TMK m. 544/II hükmünün uygulanabilmesi için sağlararası işlemin geçerli olması şartı detaylı olarak tartışılmıştır. Bu karara konu olan olayda, mirasbırakan, kat karşılığı inşaat sözleşmesi uyarınca kendisine verilecek olan sekiz dairenin ikisini vasiyetnamesinde bir kişiye bıraktıktan sonra dairelerinin tamamını başka bir kişiye devretmiştir. Mirasbırakan, tapuda satış olarak gösterilen bu işlemi bağışlama amacıyla yapmış, taşınmazların devri karşılığında hiçbir bedel almamıştır. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, bu kararında, muvazaalı olduğu için kesin hükümsüz olan bu işlemin geçerli olmadığı için vasiyetin TMK m. 544/II (743 sayılı Türk Kanunu Medenisi m. 491) uyarınca geri alınması sonucunu doğurmayacağına karar vermiştir. Bu karardaki karşı oy yazılarından birinde, mirasbırakanın tapudaki iradesini açıklamasıyla vasiyetini geri almış sayılacağı, bu sözleşmenin niteliğinin araştırılmasının yerinde olmadığı ifade edilmiştir. Bu görüş, yapılan satış işleminde mirasbırakanın iradesini muvazaalı işlem yapmak değil, vasiyetini geri almak olarak yorumlamıştır.

Yargıtay kararına konu olan bir başka olayda ise, mirasbırakan vasiyete konu taşınmazı vasiyet alacaklısının üzerine tapuda tescil ettirmiştir. Ancak mirasbırakanın yaptığı bu işlemin muvazaa sebebiyle geçersiz olduğuna karar verilmiştir. Yargıtay, bu olayda, sağlararası tasarrufun vasiyet alacaklısı lehine yapıldığı için vasiyet iradesini ortadan kaldırmadığını ve bu sebeple vasiyetin geri alınmış sayılmayacağını ifade etmiştir⁶¹. Kanaatimizce de bu olayda vasiyetin geri alınmış olduğu kabul edilememelidir. Ancak bunun sebebi, sağlararası tasarrufun vasiyet alacaklısı lehine yapılması değil, muvazaa sebebiyle geçersiz olmasıdır⁶².

c. Sağlararası Tasarrufun İradi Olması

TMK m. 544/II uyarınca belirli mal bırakma vasiyetinin sağlararası tasarrufla geri alınabilmesi için sağlararası tasarrufun mirasbırakanın iradesine dayalı olarak yapılmış olması gerekir. Mirasbırakanın iradesi dışında

Yargıtay 3. HD, T. 15.09.2009, E. 2009/12752, K. 2009/13815 (Olgaç, s. 59, dn. 61). Bu yöndeki İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi kararı için bkz. İstanbul BAM, 2. HD, T. 12.04.2017, E. 2017/363, K. 2017/391, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

⁶⁰ Yargıtay HGK, T. 21.11.2001, E. 2001/1-958, K. 2001/1035, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

⁶¹ Yargıtay 1. HD, T. 07.02.2001, E. 2001/161, K. 2001/1344, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

⁶² Bu yönde ayrıca bkz. Ergüne, s. 195, dn. 524.

gerçekleşen hukuki işlemler, TMK m. 544/II kapsamında değildir⁶³. Mesela, kamulaştırma yoluyla vasiyet konusu malın terekeden çıkması hâlinde TMK m. 544/II hükmü uygulanmaz⁶⁴. Bu durumda, TMK m. 517/III uyarınca vasiyet borcunun sona ermesinden söz edilir⁶⁵. Aynı şekilde, vasiyet konusu malın cebri icra yoluyla satılması hâlinde de TMK m. 544/II hükmü uygulanma alanı bulmayacaktır⁶⁶.

Doktrinde, belirli mal bırakma vasiyetine konu olan malın mirasbırakan tarafından yok edilmesi, tüketilmesi, terk edilmesi veya başka bir şeyle ayrılmayacak şekilde birleştirilmesi gibi hâllerde, TMK m. 544/II hükmünün uygulanabileceği kabul edilmektedir. Bu durumlarda, mirasbırakanın iradesine göre vasiyetini geri aldığı kabul edilebileceği gibi vasiyet borcunun sona ermesine ilişkin TMK m. 517/III hükmü de uygulanabilir⁶⁷.

3. Koşula Bağlı Sağlararası Tasarrufların Belirli Mal Bırakma Vasiyetine Etkisi

Belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufun koşula bağlı olması hâlinde, belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınması sonucunun doğup doğmayacağı koşulun türüne göre belirlenir. Başka bir ifadeyle, sağlararası tasarrufun bağlı olduğu koşulun geciktirici veya bozucu olması, belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınıp alınmadığı konusunda belirleyicidir.

⁶³ **Escher**, Art. 511 ZGB, N. 7; **Breitschmid**, Art. 509-511 ZGB, N. 8; **Dorjee-Good**, Art. 509-511 ZGB, N. 9; **Lenz**, Martin: Praxiskommentar, Erbrecht (Hrsg. Daniel Abt/Thomas Weibel), Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2007, Art. 511 ZGB, N. 4; **Öztrak**, Rücu, s. 91; **Eren/Yücer Aktürk**, N. 398; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Ergüne**, s. 197, dn. 519; **Öztan**, s. 212; **Olgaç**, s. 73; **Bağcı**, s. 251, 252. Ayrıca bkz. ve krş. **Bağcı**, s. 256. Doktrinde bir görüşe göre vasiyetnameyi geri alma niyeti bulunan ve malın cebri icra veya kamulaştırma gibi irade dışı bir sebeple mal varlığından ayrılmasına göz yuman mirasbırakan TMK m. 544/II uyarınca vasiyetnameyi geri almış sayılmalıdır; bkz. **Bağcı**, s. 255, 256.

⁶⁴ **Escher**, Art. 511 ZGB, N. 7; **Breitschmid**, Art. 509-511 ZGB, N. 8; **Lenz**, Art. 511 ZGB, N. 4; **Öztrak**, Rücu, s. 91; **Eren/Yücer Aktürk**, N. 398; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Ergüne**, s. 197, dn. 519; **Olgaç**, s. 73.

⁶⁵ **Öztrak**, Rücu, s. 93, 94; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Olgaç**, s. 73, 75; **Kartal**, s. 332, 333.

⁶⁶ **Escher**, Art. 511 ZGB, N. 7; **Öztrak**, Rücu, s. 91; **Ergüne**, s. 197, dn. 519; **Olgaç**, s. 73. Mesela, belirli mal bırakma vasiyetine konu olan taşınmaz üzerinde mirasbırakanın ipotek tesis ettirmesi ve daha sonra borcunu ifa etmediği için ipotek altına alınan bu taşınmazın cebri icra yoluyla satılması söz konusu olabilir. Bunun gibi, mal varlığının cebri icra yoluyla terekeden çıkması hâlinde, mirasbırakanın iradi bir tasarrufu söz konusu olmadığından TMK m. 544/II hükmü uygulanmaz; bu örnek için bkz. **Olgaç**, s. 73.

⁶⁷ **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Bağcı**, s. 273.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 170/I uyarınca, bir sözleşmenin hüküm ifade etmesi gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bağlanmışsa geciktirici koşul söz konusudur. Belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarruf geciktirici koşula bağlanmışsa, koşul gerçekleşene kadar sağlararası tasarruf hüküm doğurmaz. Bu sebeple koşul gerçekleşene kadar belirli mal bırakma vasiyeti geri alınmış sayılmaz⁶⁸.

TBK m. 173/I uyarınca, bir sözleşmenin sona ermesi gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen bir olguya bağlanmışsa bozucu koşul söz konusudur. Bozucu koşulun gerçekleşmesi sonucunda sözleşmenin hükümleri koşulun gerçekleştiği andan itibaren ortadan kalkar. Belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufun bozucu koşula bağlanması hâlinde, bozucu koşul gerçekleşene kadar sağlararası tasarruf hüküm doğurur. Başka bir ifadeyle, bozucu koşula bağlı sağlararası tasarruf TMK m. 544/II uyarınca belirli mal bırakma vasiyetini ortadan kaldırmış olur. Bozucu koşulun gerçekleşmesi sonucunda vasiyete konu mal terekeye döner. Vasiyetnamenin yorumundan aksi anlaşılmadıkça, sağlararası tasarruf geçersiz hâle gelse bile geri alınmış sayılan vasiyet tekrar geçerli hâle gelmez⁶⁹.

4. Kanuni Temsilci Tarafından Yapılan Sağlararası Tasarrufların Belirli Mal Bırakma Vasiyetine Etkisi

Mirasbırakanın iradi temsilcisi, yetkisi dâhilinde mirasbırakanın vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunursa vasiyet geri alınmış sayılır⁷⁰. Buna karşılık, mirasbırakanın kanuni temsilcisinin mirasbırakanın belirli mal bırakma vasiyeti ile bağdaşmayan bir sağlararası tasarrufta bulunması hâlinde mirasbırakanın iradesinin incelenmesi gerekir. Kanuni temsilcinin vasiyete konu mal üzerinde sağlararası tasarrufta bulunması, kural olarak mirasbırakanın vasiyeti geri alma iradesini göstermez. Aksinin kabul edilmesi, mirasbırakanın yaptığı ölüme bağlı tasarrufu bir başkasının geri alması anlamına gelir. Buna karşılık, mirasbırakanın kanuni temsilcisi tarafından yapılan bu sağlararası tasarrufun sonuçlarını benimsemesi hâlinde vasiyetini geri aldığı kabul edilmelidir⁷¹.

⁶⁸ Escher, Art. 511 ZGB, N. 7; Öztrak, Rücu, s. 90; Ergüne, s. 196, dn. 518; Olgaç, s. 69.

⁶⁹ Öztrak, Rücu, s. 90, 91; Ergüne, s. 202; Olgaç, s. 70.

⁷⁰ Ergüne, s. 202, dn. 531. Bu konuda bkz. Yargıtay 2. HD, T. 06.12.2007, E. 2007/17561, K. 2007/17076, (Yargıtay Karar Arama, www.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

⁷¹ Ergüne, s. 202. Krş. Bağcı, s. 287, dn. 910. Mirasbırakanın sağlararası tasarrufu benimsediğine ilişkin ispat yükü, TMK m. 544/II hükmüne dayanarak vasiyetin geri alındığı iddia eden kişidedir; bkz. Ergüne, s. 203, dn. 532.

Vasiyetnameyi düzenledikten sonra tam ehliyetsiz hâle gelen mirasbırakanın kanuni temsilcisi, mirasbırakanın vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunursa vasiyetin TMK m. 544/II uyarınca geri alındığı kabul edilemez. Bu durumda, mirasbırakanın bu tasarrufun sonuçlarını benimsemesi mümkün olmadığı için vasiyetini geri aldığı söylenemez⁷².

Kanuni temsilci tarafından yapılan sağlararası tasarrufun sonuçlarının mirasbırakan tarafından benimsenmemesi hâlinde TMK m. 544/II uygulanmaz. Ancak, bu durumda sağlararası tasarrufun sonucunda vasiyete konu mal mirasbırakanın terekesinden çıkmış olacağı için TMK m. 517/III uyarınca vasiyet borcunun sona ermesinden söz edilir. Bu durumda, vasiyet tedarik vasiyeti niteliğindeyse veya mirasbırakanın iradesi vasiyete konu malın yerine geçen ikame değerini vasiyet alacaklısına kazandırılması yönündeyseniz TMK m. 517/III hükmü de uygulanmaz⁷³.

D. Belirli Mal Bırakma Vasiyetinin İfasının İmkânsızlaşması

TMK m. 544/II hükmü bir tür sonraki imkânsızlık örneğidir⁷⁴. TMK m. 544/II uyarınca sağlararası tasarrufla belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınabilmesi için vasiyetle bağdaşmayan bu tasarruf sonucunda malın terekeden ayrılması ve ifasının imkânsız hâle gelmesi gerekir. Belirli mal bırakma vasiyeti sağlararası tasarrufla birlikte yerine getirilebiliyorsa TMK m. 544/II hükmü uygulanmaz⁷⁵. Bu sebeple, doktrinde, vasiyete konu mal üzerinde sonradan rehin hakkı tesis edilmesinin belirli mal bırakma vasiyetinin yerine getirilmesine engel olmayacağı düşüncesiyle vasiyetin geri alınması anlamına gelmediği ifade edilmektedir⁷⁶.

Belirli mal bırakma vasiyetine konu olan mal üzerinde mirasbırakan tarafından sınırlı ayni hak kurulmasının TMK m. 544/II uyarınca vasiyetin geri alınması niteliği taşıyıp taşımadığı tartışmalıdır. Bu konuda bir görüşe göre vasiyete konu mal üzerinde sınırlı ayni hak kurulması bu hükme göre

⁷² Ergüne, s. 202, dn. 531; Bağcı, s. 286, 287.

⁷³ Ergüne, s. 202, 203.

⁷⁴ Breitschmid, Art. 509-511 ZGB, N. 8; Wolf/Wild, s. 79; Eren/Yücer Aktürk, N. 397.

⁷⁵ Tuor, Art. 509-511 ZGB, N. 30; Dorjee-Good, Art. 509-511 ZGB, N. 9; Dural/Öz, N. 550; Olgaç, s. 53, 54; Çabri, m. 544, N. 1074; Soyupak, s. 60.

⁷⁶ Bkz. Tuor, Art. 509-511 ZGB, N. 30; Oğuzman, s. 223, dn. 454; Dural/Öz, N. 550; Antalya, N. 582; Olgaç, s. 53; Ergüne, s. 196, dn. 518; Tekdoğan, s. 158; Çabri, m. 544, N. 1074; Soyupak, s. 60. Ayrıca bkz. Yargıtay 2. HD, T. 28.02.1947, E. 3701, K. 1160 (Şener, Esat: Uygulamada ve Teoride Her Yönü ile Vasiyet Hukuku, Seçkin, Ankara 1995, s. 380.)

vasiyetin geri alındığının kabul edilmesi için yeterli değildir⁷⁷. Buna karşılık, bir diğer görüş, vasiyete konu mal üzerinde sınırlı aynı hak kurulmasını bazı durumlarda vasiyetin kısmen geri alınması olarak nitelendirmektedir⁷⁸. Bu görüşe göre, vasiyete konu taşınmaz üzerinde irtifak hakkı kurulması hâlinde vasiyet alacaklısı bu taşınmazı irtifak hakkıyla sınırlandırılmış şekilde kazanacağından mirasbırakanın vasiyetini kısmen geri aldığı kabul edilmelidir. Buna karşılık, taşınmaz üzerinde ipotek kurulduğunda kural olarak kısmen geri almadan söz edilememelidir. Bunun sebebi mirasbırakanın borçlarından mirasçılarının sorumlu olmasıdır. Vasiyet alacaklısı ipotekle güvence altına alınan borcu ödedikten sonra ipoteği kaldırabilecek ve bu borç için mirasçılara rücu edebilecektir. Bu sebeple, mirasçının iradesinden aksi anlaşılmadıkça vasiyete konu mal üzerinde ipotek kurulması vasiyetin kısmen geri alınması olarak nitelendirilmemelidir⁷⁹.

TMK m. 544/II uyarınca belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınmasına yol açan sağlararası tasarrufların borçlandırıcı işlemleri kapsayıp kapsamadığı tartışmalıdır. Bir görüşe göre mirasbırakanın vasiyetle bağdaşmayan bir borçlandırıcı işleme taraf olması hâlinde TMK m. 544/II hükmü uygulanmaz. Bu görüşe göre vasiyetin geri alınması, bu vasiyetle bağdaşmayan bir tasarruf işleminin yapılması ile mümkündür⁸⁰. Mesela, mirasbırakanın vasi-

⁷⁷ **Weimer**, Art. 511 ZGB, N. 29; **İnan/Ertaş/Albaş**, N. 529. Bu yönde ayrıca bkz. Yargıtay 2. HD, T. 14.12.1967, E. 5643, K. 5392, (**Yazıcı**, Hilmi/**Atasoy**, Hasan: Şahıs, Aile ve Miras Hukukunda Yargıtay Tatbikatı 1952-1970, Kardeş Matbaası, Ankara 1970, s. 961, 962) İntifa hakkı bakımından bu yönde bkz. **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 30; İntifa, oturma ve rehin hakları bakımından bu yönde bkz. **Çabri**, m. 544, N. 1074. Yargıtay kararına konu olan bir olayda, mirasbırakan, taşınmazını vasiyetnamesine konu ettikten sonra taşınmaz üzerindeki eski binayı yıkmış ve kat karşılığı inşaat sözleşmesi yapmıştır. Bu kararda, kat karşılığı inşaat sözleşmesi yapılmasının vasiyetname ile bağdaşmayan bir işlem olmadığına karar verilmiştir; bkz. Yargıtay 2. HD, 26.05.2008, E. 2007/8435, K. 2008/7325, (**Olgaç**, s. 53, dn. 55). Yargıtay kararına konu olan bir başka olayda, vasiyete konu olan ev, mirasbırakanın iradesiyle arsaya dönüştürülmüş ve daha sonra yerine apartman inşa edilmiştir. Yargıtay, bu kararında, mirasbırakanın bu tasarrufunun vasiyetle bağdaşmayan tasarruflardan olmadığını ve mirasbırakanın bu tasarrufuyla vasiyet alacaklısına yaptığı yardımı daha mümkün ve avantajlı hâle getirdiğini ifade etmiştir, (**Yazıcı/Atasoy**, s. 961, 962).

⁷⁸ **Öztrak**, Rücu, s. 89, 90.

⁷⁹ **Öztrak**, Rücu, s. 89, 90. Krş. **Bağcı**, s. 266.

⁸⁰ **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 26; **Weimer**, Art. 511 ZGB, N. 29; **Öztrak**, Rücu, s. 89; **Oğuzman**, s. 224, dn. 454a; **Hatemi**, § 8, N. 13; **Antalya**, N. 582; **Olgaç**, s. 51, 52; **Kartal**, s. 331; **Çabri**, m. 544, N. 1070. Krş. **Bağcı**, s. 270-272. Bu yönde ayrıca bkz. Obergericht, II. Zivilkammer, 1. Dezember 1967, Bundesgericht, II. Zivilabteilung, 11. Juli 1968 (Blätter für Zürcherische Rechtsprechung [ZR] 69/1970, s. 26). Bu konuya kanunda açıklık getirilmesinin yerinde olacağı yönünde bkz. **Hatemi**, § 8, N. 13; **Bağcı**, s. 271, 272.

yete konu mala ilişkin olarak vasiyetle bağdaşmayacak şekilde bir bağışlama taahhüdünde bulunması vasiyete konu malın terekeden çıkması için yeterli olmayacağından vasiyetin geri alınması anlamına gelmez⁸¹. Buna karşılık, katıldığımız görüşe göre, mirasbırakan borçlandırıcı bir işlemle vasiyet konusu malı devir borcu altına girmişse de TMK m. 544/II hükmü uyarınca vasiyetini geri almış sayılır. Zira bu durumda, terekede mevcut olan vasiyete konu mal aslında ekonomik olarak terekeden ayrılmış kabul edilmelidir⁸². Nitekim TMK m. 603/I hükmüne göre mirasın kazanılması sırasında mirasbırakanın alacaklıları vasiyet alacaklılarına göre önceliklidir. Başka bir ifadeyle, vasiyet alacaklısı, mirasbırakanın alacaklılarının alacakları karşılandıktan sonra terekede mevcudu üzerinden haklarını elde edebilecektir. Mirasbırakan vasiyete konu malı devir borcu altına girdiyse bu mal vasiyet alacaklısına değil mirasbırakanın alacaklısına devredilmeli ve mirasbırakanın vasiyetini geri aldığı kabul edilmelidir.

E. Mirasbırakanın TMK m. 544/II Hükmünün Aksini Öngörmemiş Olması

TMK m. 544/II hükmü belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunan mirasbırakanın vasiyeti geri alma iradesine yönelik bir karineyi düzenlemektedir. Ancak mirasbırakanın bunun aksini öngörmesi mümkündür⁸³. Mirasbırakanın TMK m. 544/II hükmünün aksini öngörüp öngörmediği vasiyetnamenin yorumu yoluyla belirlenebilir. TMK m. 544/II hükmünün uygulanmaması için vasiyetle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunan mirasbırakanın iradesinin vasiyetin geri alınması yönünde olmadığına anlaşılması gerekir. Mirasbırakan, bu yöndeki iradesini şekil şartına tabi olmaksızın her türlü davranışı ile ortaya koyabilir⁸⁴. Mirasbıra-

⁸¹ **Oğuzman**, s. 224, dn. 454a; **Antalya**, N. 582; **Olgaç**, s. 52. Satış vaadi örneği için bkz. **Hatemi**, § 8, N. 13; **Çabri**, m. 544, N. 1070. Ayrıca bkz. Yargıtay 2. HD, T. 30.09.1963, E. 5131, K. 5128, (**Şener**, s. 379).

⁸² **Ergüne**, s. 196, dn. 518. Bu yönde ayrıca bkz. İstanbul BAM, 7. HD, T. 29.12.2016, E. 2016/48, K. 2016/46, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023). Vasiyete konu mala ilişkin borçlandırıcı işlem yapılmış ancak tasarruf işlemi gerçekleşmemişse TMK m. 544/II (İMK m. 511/II) hükmünün kıyasen uygulanacağı yönünde bkz. **Weimer**, Art. 511 ZGB, N. 29. Alman hukukunda da BGB § 2169/III uyarınca vasiyetin hükümsüz kılınması için vasiyete konu olan mala ilişkin borçlandırıcı işlem yapılması yeterli görülmektedir; bkz. **Rudy**, BGB § 2169, N. 6; **Müller-Christmann**, BGB § 2169, N. 5.

⁸³ **Weimer**, Art. 511 ZGB, N. 31, 32; **Ergüne**, s. 198, dn. 524; **Çabri**, m. 544, N. 1069; **Belge Çetin**, s. 171-173.

⁸⁴ **Ergüne**, s. 198, dn. 524; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 237, dn. 24. Mirasbırakanın aksini ölüme bağlı tasarrufu yaparken veya daha sonra yapacağı bir ölüme bağlı tasarrufla

kanın iradesinin vasiyetin geri alınması yönünde olmadığını ispat yükü vasiyet alacaklısındadır⁸⁵.

Mirasbırakanın tedarik vasiyetinde bulunduğu⁸⁶ veya iradesinin belirli mal bırakma vasiyetinde bulunduğu kişiye mal varlığından çıkan malın yerine değerinin ödenmesi yönünde olduğu⁸⁷ hâllerde vasiyetin geri alındığından söz edilemez. Mirasbırakanın iradesinin vasiyete konu malın yerine geçen ikame değerini vasiyet alacaklısına kazandırılması yönünde olup olmadığı somut olaydan açıkça anlaşılabilir. Bu konuya ilişkin şüphe hâlinde, TMK m. 544/II'deki karinenin uygulanması ve mirasbırakanın vasiyetini geri aldığı kabul edilmesi gerekir⁸⁸.

Mirasbırakanın TMK m. 544/II hükmünün aksini öngördüğünün anlaşıldığı hâller doktrinde bazı somut olay örnekleriyle açıklanmaktadır. Bu çerçevede, mirasbırakanın elinden çıkaracağını bildiği bir malı vasiyetine konu etmesi hâlinde, yapacağı sağlararası tasarruftaki iradesinin vasiyetin geri alınması yönünde olmayacağı kabul edilebilir. Yine, mirasbırakanın iradesinin yorumunda mirasbırakanın sağlararası tasarrufu yapmaktaki amacı, vasiyet konusu mal varlığı değeri yerine terekeye giren ikame değeri saklamayı tercih etmesi veya bu değeri benzer nitelikte bir mal edinerek kullanması önemli olabilir⁸⁹. Mesela, mirasbırakanın ekonomik açıdan zor durumda olduğu bir dönemde vasiyete konu malı elinden çıkarmak zorunda

ifade etmesi gerektiği yönünde bkz. **Weimer**, Art. 511 ZGB, N. 31, 32; **Belge Çetin**, s. 171-173. Mirasbırakanın iradesinin elinden çıkardığı malın tedarik edilerek vasiyet alacaklısına verilmesi yönünde olduğunun kabul edilebilmesi için bu iradenin zimnen de olsa vasiyetnamede ifade edilmiş olması gerektiği yönünde bkz. **Weimer**, Art. 484 ZGB, N. 45.

⁸⁵ **Tuor**, Art. 509-511 ZGB, N. 26; **Öztrak**, Rücu, s. 91; **Çabri**, m. 544, N. 1069. Mirasbırakanın iradesinin vasiyete konu malın yerine geçen ikame değerini, vasiyet alacaklısına kazandırılması yönünde olduğunun ispat yükünün vasiyet alacaklısında olduğu yönünde bkz. **Öztrak**, Rücu, s. 91; **Ergüne**, s. 198; **Dural/Öz**, N. 548. İvazlı temliklerde mirasbırakanın iradesinin vasiyetin geri alınması yönünde olmadığını ispatının ivazsız temliklere kıyasla daha kolay olduğu yönünde bkz. **Öztrak**, Rücu, s. 91.

⁸⁶ **Dural/Öz**, N. 548; **Antalya**, N. 583; **Bağcı**, s. 249; **Bağcı**, s. 258; **Soyupak**, s. 59; **Çaldağ**, s. 292, dn. 169.

⁸⁷ **Escher**, Art. 511 ZGB, N. 7; **Öztrak**, Rücu, s. 91; **Kocayusufpaşaoğlu**, s. 237; **Oğuzman**, s. 224; **Serozan/Engin**, § 4, N. 111; **Antalya**, N. 583; **Öztan**, s. 212; **İnan/Ertas/Albaş**, N. 528; **Ergüne**, s. 198; **Dural/Öz**, N. 548; **Kartal**, s. 331; **Bağcı**, s. 258; **Soyupak**, s. 59; **Çaldağ**, s. 292, dn. 169.

⁸⁸ **Ergüne**, s. 198. Sağlararası tasarrufun yapılmış olmasının vasiyetnamenin geri alındığının kabul edilmesi için yeterli olduğu yönündeki görüş için bkz. **Weimer**, Art. 511 ZGB, N. 30.

⁸⁹ **Ergüne**, s. 198.

kalması ve daha sonra bu mal yerine benzer bir şey satın alması hâlinde mirasbırakanın iradesinin vasiyetin geri alınması yönünde olmadığı söylenebilir⁹⁰.

Sonuç olarak, vasiyetle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunan mirasbırakanın iradesinden vasiyeti geri almadığı anlaşılıyorsa TMK m. 544/II uygulanmaz. Ancak bu hâlde, mirasbırakanın ölümü anında vasiyete konu mal terekede bulunmayacağı için vasiyet borcunun sona ermesine ilişkin TMK m. 517/III hükmü uygulanabilir⁹¹. Vasiyetin tedarik vasiyeti niteliğinde olduğu⁹² veya mirasbırakanın iradesinin vasiyete konu malın yerine geçen ikame değerini vasiyet alacaklısına kazandırılması yönünde olduğu⁹³ hâllerde TMK m. 517/III hükmü de uygulanmaz.

II. TMK M. 544/II HÜKMÜNE İLİŞKİN ÖZEL DURUMLAR

A. Vasiyetnamenin veya Belirli Mal Bırakma Vasiyetinin Sağlararası Tasarrufla Kısmen Geri Alınması

Mirasbırakan vasiyetnamede yer alan birden fazla ölüme bağlı tasarrufun bir kısmını geri alabilir. Vasiyetnamede birden fazla ölüme bağlı tasarruf bulunuyorsa, mirasbırakanın yaptığı sağlararası tasarrufla bağdaşmayan belirli mal bırakma vasiyeti geri alınmış sayılır. Bu durumda, vasiyetnamedeki diğer tasarruflar geçerliliğini korur⁹⁴. Ancak geri alınan belirli mal bırakma vasiyetiyle, vasiyetnamedeki diğer tasarruflar arasında sıkı bir bağlantı varsa ve bu vasiyet olmadan diğer tasarruflar anlamsız hâlde geliyorsa TBK m. 27/II hükmüne kıyasen vasiyetnamenin tamamının geri alındığı kabul edilmelidir⁹⁵.

Yargıtay kararına konu olan bir olayda, mirasbırakan taşınmazlarını resmî vasiyetname ile bıraktıktan sonra vasiyet alacaklılarından birine taşınmazlarından birini satmıştır. Bu kararda, Yargıtay, vasiyetnamenin sadece bu taşınmaz bakımından geri alındığına karar vermiştir. Başka bir ifadeyle,

⁹⁰ Örnekler için bkz. **Ergüne**, s. 198.

⁹¹ **Ergüne**, s. 199.

⁹² **Lenz**, Art. 511 ZGB, N. 3. Ayrıca bkz. 5A_114/2008, N. 2.1, (swisslex.ch, Erişim Tarihi: 04.12.2023). Vasiyetin niteliğinin tedarik vasiyeti olduğu konusundaki ispat yükünün vasiyet alacaklısında olduğu yönünde bkz. 5A_114/2008, N. 2.1, (swisslex.ch, Erişim Tarihi: 04.12.2023).

⁹³ **Tuor**, Art. 484 ZGB, N. 20.

⁹⁴ **Ergüne**, s. 195, dn. 515; **Dorjee-Good**, Art. 509-511 ZGB, N. 9; **Oğuzman**, s. 224; **Yücel**, s. 402, 403; **Çabri**, m. 544, N. 1067; **Soyupak**, s. 60. Bu yönde bkz. Yargıtay 2. HD, T. 07.01.1997, E. 1996/11382, K. 1997/90, (**Ergüne**, s. 195, dn. 515).

⁹⁵ **Ergüne**, s. 195, dn. 515.

Yargıtay bu olayda mirasbırakanın vasiyetnameyi kısmen geri aldığı kabul etmiştir⁹⁶.

Sağlararası tasarrufla belirli mal bırakma vasiyetinin kısmen geri alınması da mümkündür⁹⁷. Bunun için belirli mal bırakma vasiyetinin bölünebilir nitelikte olması ve sağlararası tasarrufun bu vasiyetin bir kısmını ortadan kaldıracak nitelikte olması gerekir. Vasiyetin kısmen geri alınmasında, geriye kalan kısım ekonomik veya fiili açıdan tek başına anlam ifade etmiyorsa TBK m. 27/II hükmüne kıyasen vasiyetin tamamının geri alındığı kabul edilmelidir⁹⁸.

Mirasbırakan kütüphanedeki kitaplar veya koleksiyonlar gibi bir mal topluluğunu vasiyetine konu etmiş ve sonradan sağlararası işlemle bu mal topluluğuna ait malların bir kısmı üzerinde tasarruf etmiş olabilir. Bu durumda mirasbırakanın TMK m. 544/II uyarınca vasiyetini geri almış sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır. Katıldığımız görüşe göre mirasbırakanın bu işlemle TMK m. 544/II uyarınca vasiyetini geri aldığı söylenememelidir. Bu durumda, vasiyete konu malın kapsamı mirasbırakanın ölümü anındaki duruma göre belirlenmelidir⁹⁹. Buna karşılık, bir diğer görüşe göre, bu türden bir mal topluluğunun ferden belirlenmiş bir mal olarak nitelendirilmesi ve bu topluluğun bir kısmı üzerinde tasarruf eden mirasbırakanın TMK m. 544/II uyarınca vasiyetini geri aldığı kabul edilmesi gerekir¹⁰⁰.

B. TMK m. 544/II'nin Şartları Gerçekleştikten Sonra Belirli Mal Bırakma Vasiyetine Konu Olan Malın Mirasbırakanın Mal Varlığına Yeniden Dâhil Olması

Mirasbırakanın belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufta bulunmasından sonra, başka bir ifadeyle belirli mal bırakma vasiyetini geri almasından sonra, malın tekrar mal varlığına dâhil olmasının hukuki sonuçları tartışmalıdır. Katıldığımız hâkim görüşe göre, vasiyetle

⁹⁶ Bkz. Yargıtay 3. HD, T. 3.3.2014, E. 2013/19036, K. 2014/3220, (Yargıtay Karar Arama, www.yargitay.gov.tr, Erişim Tarihi: 04.12.2023). Bu konuda ayrıca bkz. Yargıtay HGK, T.19.09.2012, E. 2012/3-235, K. 2012/600; Yargıtay 2. HD, T. 3.3.2004, E. 2004/1807, K. 2004/2635, (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası, Erişim Tarihi: 04.12.2023); Yargıtay 2. HD, T. 07.01.1997, E. 1996/11382, K. 1997/90, (Çabri, N. 1067, dn. 2041).

⁹⁷ Öztrak, Rücu, s. 89; Ergüne, s. 195, dn. 515; Olgaç, s. 49, 50; Tekdoğan, s. 158. Bu yönde bkz. Yargıtay 3. HD, T. 14.05.2009, E. 2009/4359, K. 2009/8508, (Olgaç, s. 50, dn. 49)

⁹⁸ Olgaç, s. 49, 50.

⁹⁹ Oğuzman, s. 224, dn. 457; Ergüne, s. 198, 199, dn. 525.

¹⁰⁰ Öztrak, Rücu, s. 88.

bağdaşmayan sağlararası tasarrufla terekeden çıkan mal, sonradan bir şekilde terekeye tekrar dönerse vasiyet kural olarak canlanmaz¹⁰¹. Zira vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası tasarrufla bulunan mirasbırakanın iradesi genellikle vasiyetini geri almaktır. Bu şekilde bir tasarrufla bulunan mirasbırakan TMK m. 544/II uyarınca vasiyetini geri alma iradesini ortaya koymaktadır. Ancak somut olay bakımından bunun aksi ispatlanırsa, başka bir ifadeyle vasiyet alacaklısı tarafından TMK m. 544/II'deki karine çürütülürse vasiyet tekrar canlanır¹⁰².

Bir diğer görüşe göre ise, vasiyetle bağdaşmayan sağlararası tasarruflun yapılmasından sonra vasiyete konu malın mirasbırakanın malvarlığına dönme sebebi vasiyetin canlanıp canlanmayacağı konusunda belirleyici olmalıdır. Vasiyetin geri alınmasının geri alınması da mümkündür. Bu sebeple özellikle mirasbırakanın iradesiyle malı tekrar mal varlığına kazandırması hâlinde vasiyetin canlanacağı kabul edilmelidir. Mirasbırakan, yok etme veya yeni bir vasiyetname düzenleme yöntemleriyle vasiyetnameyi geri almadıkça, vasiyet alacaklısı lehine yorum yapılmalıdır¹⁰³.

C. Belirli Mal Bırakma Vasiyetinin Geri Alınmasına İlişkin TMK m. 544/II Hükmünün Vasiyet Borcunun Sona Ermesine İlişkin TMK m. 517/III Hükmü ile İlişkisi

Vasiyet borcunun sona ermesine ilişkin TMK m. 517/III ve belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınmasına ilişkin TMK m. 544/II hükümleri benzer sonuçlar doğuran düzenlemelerdir. Her iki hükümde de belirli şartların gerçekleşmesiyle vasiyet hükümsüz hâle gelmektedir¹⁰⁴. Vasiyetin hükümsüzleşmesi, TMK m. 517/III hükmünde kanun gereği gerçekleşirken TMK m. 544/II hükmünde mirasbırakanın iradesine bağlı olarak gerçekleşir¹⁰⁵.

Vasiyet borcunun sona ermesini düzenleyen TMK m. 517/III hükmüne rağmen TMK m. 544/II hükmünün kanunda düzenlenmesinin gerekli olup olmadığı doktrinde tartışılan bir konudur¹⁰⁶. Zira vasiyet borcunun ifasının

¹⁰¹ Escher, Art. 511 ZGB, N. 8; Öztrak, Rücu, s. 94; Oğuzman, s. 224, dn. 454b; Kocayusufpaşaoğlu, s. 237, dn. 24; Serozan/Engin, § 4, N. 111; Ergüne, s. 203; Olgaç, s. 74 vd.; Kartal, s. 332; Çabri, m. 544, N. 1075; Soyupak, s. 60.

¹⁰² Escher, Art. 511 ZGB, N. 8; Öztrak, Rücu, s. 94; Kocayusufpaşaoğlu, s. 237, dn. 24; Ergüne, s. 203; Olgaç, s. 74, 75; Çabri, m. 544, N. 1075.

¹⁰³ Bağcı, s. 255, 256.

¹⁰⁴ Öztrak, Rücu, s. 92, 93; Serozan/Engin, § 4, N. 111.

¹⁰⁵ Huwiler, Art. 484 ZGB, N. 79.

¹⁰⁶ Bu konuda çekimser kalan görüş için bkz. Weimer, Art. 511 ZGB, N. 28.

imkânsızlaşması sebebiyle sona ermesini düzenleyen¹⁰⁷ TMK m. 517/III hükmü, TMK m. 544/II hükmünü kapsayıcı nitelikte görünmektedir¹⁰⁸. Ancak uygulanma alanları bakımından bu iki hükmün örtüştüğü alanlar olsa da TMK m. 544/II hükmünün pratik öneme sahip olduğu bazı durumlar bulunmaktadır. Bu sebeple bu iki hükmün uygulanma alanlarının karşılaştırılması olarak ele alınması ve iki hüküm arasındaki ilişkinin ortaya konması önemlidir.

İlk olarak, TMK m. 544/II hükmünün uygulanabilmesi için belirli mal bırakma vasiyetinin vasiyetname içerisinde yer alması gerekirken, TMK m. 517/III hükmünün uygulanabilmesi için belirli mal bırakma vasiyeti vasiyetname veya miras sözleşmesi içerisinde yer alabilir¹⁰⁹. TMK m. 517/III hükmüne göre vasiyete konu malın herhangi bir sebeple mirasbırakanın ölümü anında terekede bulunmaması vasiyeti yerine getirmekle yükümlü kişileri borçtan kurtarmaktadır. TMK m. 544/II hükmüne göre ise mirasbırakanın vasiyeti geri almak amacıyla iradi olarak taraf olduğu sağlararası işlem vasiyeti ortadan kaldırmaktadır¹¹⁰. Buna göre, mal varlığı değerinin mirasbırakanın iradesi dışında bir sebeple terekeden çıkması hâlinde TMK m. 544/II hükmü uygulanmaz¹¹¹. Bu açılardan TMK m. 517/III hükmü TMK m. 544/II hükmü ile karşılaştırıldığında daha geniş bir uygulanma alanına sahiptir.

Gerek TMK m. 544/II hükmü gerekse TMK m. 517/III hükmü belirli mal bırakma vasiyeti bakımından uygulanır¹¹². Ancak TMK m. 544/II hükmünün uygulanma alanı belirli mal bırakma vasiyeti ile sınırlı değildir. TMK m. 544/II hükmünün TMK m. 517/III hükmünden farklı olarak yüklemeler ve paylaşırma kuralları dâhil olmak üzere her türden ölüme bağlı tasarruf bakımından uygulanacağı kabul edilmektedir¹¹³.

¹⁰⁷ Serozan/Engin, § 6, N. 35; Belge Çetin, s. 302, 303.

¹⁰⁸ TMK m. 544/II hükmünün bir tür sonraki imkânsızlık örneği olduğu yönünde bkz. Breitschmid, Art. 509-511 ZGB, N. 8; Wolf/Wild, s. 79; Eren/Yücer Aktürk, N. 397.

¹⁰⁹ Serozan/Engin, § 4, N. 111, 125.

¹¹⁰ Tuor, Art. 509-511 ZGB, N. 29; Escher, Art. 511 ZGB, N. 8; Öztrak, Rücu, s. 93, 94; Serozan/Engin, § 4, N. 111; Olgaç, s. 75; Kartal, s. 332, 333.

¹¹¹ Escher, Art. 511 ZGB, N. 8; Öztrak, Rücu, s. 93, 94; Serozan/Engin, § 4, N. 111; Olgaç, s. 75; Kartal, s. 332, 333.

¹¹² TMK m. 544/II ve TMK m. 517/III hükümlerinin parça belirli mal bırakma (ferden tayin edilmiş mal) vasiyeti bakımından uygulandığı yönünde bkz. Tuor, Art. 509-511 ZGB, N. 28; Öztrak, Rücu, s. 93; Kartal, s. 332; Bağcı, s. 249; Engin, s. 864; Belge Çetin, s. 170, 171.

¹¹³ Tuor, Art. 509-511 ZGB, N. 28; Escher, Art. 511 ZGB, N. 8.

TMK m. 544/II ve TMK m. 517/III hükümlerinin bir farkı da vasiyete konu malın mirasbırakanın mal varlığından ayrıldıktan sonra yeniden mal varlığına dâhil olması hâlinde ortaya çıkmaktadır. Vasiyete konu mal bir şekilde mirasbırakanın mal varlığından ayrılmış olsa bile mirasbırakanın ölümü anında terekeye dâhil olmuşsa vasiyet borcu sona ermeyeceğinden TMK m. 517/III hükmü uygulanmaz. Buna karşılık, mirasbırakanın vasiyeti geri alma iradesiyle taraf olduğu sağlararası tasarruf, vasiyeti ortadan kaldırmaz. Bu tasarrufa konu olan mal varlığı değeri sonradan tekrar kazanılsa ve terekeye dâhil olsa bile vasiyet canlanmaz¹¹⁴. Başka bir ifadeyle, vasiyete konu malın sağlararası bir tasarrufla mirasbırakanın mal varlığından ayrıldıktan sonra tekrar terekeye dâhil olması hâlinde TMK m. 517/III uyarınca vasiyet borcunun sona ermesi söz konusu olmazken, TMK m. 544/II hükmü uyarınca vasiyet geri alınmış sayılır. Bu mal terekeye dâhil olsa dahi vasiyet geri alınmış sayılacağından vasiyet alacaklısı herhangi bir talepte bulunamaz. Bu açıdan TMK m. 544/II pratik bir öneme sahiptir ve TMK m. 517/III hükmünden ayrılmaktadır.

SONUÇ

Vasiyetname ile yapılan belirli mal bırakma vasiyetinin sağlararası tasarrufla geri alınması, TMK m. 544/II hükmünde düzenlenmektedir. Belirli mal bırakma vasiyetinin örtülü olarak geri alınmasına ilişkin bu hüküm, mirasbırakanın iradesine yönelik bir karineyi düzenlemektedir. Buna göre mirasbırakan belirli mal bırakma vasiyetiyle bağdaşmayan sağlararası bir tasarrufta bulunursa vasiyetini geri almış sayılır. Ancak somut olayın şartlarından veya vasiyetnamenin yorumundan mirasbırakanın iradesinin aksi yönde olduğu anlaşılıyorsa belirli mal bırakma vasiyetinin geri alınmadığı kabul edilir.

Belirli mal bırakma vasiyetinin sağlararası tasarrufla geri alınmasına ilişkin TMK m. 544/II hükmünün uygulanabilmesi için geri alınan ölüme bağlı tasarrufun vasiyetname içerisinde düzenlenen belirli mal bırakma vasiyeti niteliğinde olması gerekir. Bu hüküm, mirasbırakanın mirasçı ataması şeklindeki tasarruflarına uygulanmaz. Belirli mal bırakma vasiyeti, TMK m. 517/II uyarınca mal vasiyetlerinin yanında vasiyet alacaklısına alacak hakkı veya intifa hakkı tanınmasını da içerir. Bunun yanında, TMK m. 544/II hükmü mirasbırakanın düzenlediği vasiyetnamedeki paylaşım tasarrufları veya belirli bir nesneye ilişkin yüklemeler hakkında da uygulanır.

¹¹⁴ Escher, Art. 511 ZGB, N. 8; Lenz, Art. 511 ZGB, N. 4; Öztrak, Rücu, s. 94; Serozan/Engin, § 4, N. 111; Olgaç, s. 75; Kartal, s. 332, 333.

Mirasbırakanın TMK m. 544/II uyarınca belirli mal vasiyetini geri alabilmesi için bu vasiyetle bağdaşmayan geçerli bir sağlararası tasarrufta bulunması gerekir. Bu hükümde düzenlenen sağlararası tasarruflar, kural olarak vasiyet alacaklısı dışındaki üçüncü kişiler lehine yapılan iradi nitelikteki tasarruflardır. TMK m. 544/II'nin uygulanabilmesi için sağlararası tasarruf sonucunda belirli mal bırakma vasiyetinin yerine getirilmesinin mümkün olmaması gerekir. Bu kapsamda, sağlararası tasarruflar, vasiyete konu malın devrine ilişkin borçlandırıcı işlemler veya tasarruf işlemleri olabilir.

TMK m. 544/II hükmü uyarınca vasiyetnamenin veya belirli mal bırakma vasiyetinin tamamının veya bir kısmının geri alınması mümkündür. Mirasbırakanın TMK m. 544/II hükmü kapsamında belirli mal bırakma vasiyetini geri almasından sonra vasiyete konu olan mal terekeye dönerse vasiyet kural olarak canlanmaz. Bu durum, TMK m. 544/II hükmünün TMK m. 517/III hükmü karşısındaki pratik önemini göstermektedir. Zira mirasbırakanın mal varlığından bir sebeple ayrılmış olan belirli mal bırakma vasiyetine konu olan mal, terekeye yeniden dâhil olursa TMK m. 517/III uyarınca vasiyet borcu sona ermiş sayılmaz.

KAYNAKÇA

- Antalya**, O. Gökhan: Miras Hukuku Cilt: III, 5. Baskı, Seçkin, Ankara 2021.
- Bağcı**, Ömer: Vasiyetnamenin Geri Alınması, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2012.
- Belge Çetin**, Ayşe Merve: Vasiyet (Belirli Mal Bırakma), Seçkin, Ankara 2022.
- Berger**, Adolf: Encyclopedic Dictionary of Roman Law, American Philosophical Society, Philadelphia 1953.
- Breitschmid**, Peter: Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II: Art. 547-977 ZGB, Art. 1-61 SchIT (Hrsg. Thomas Geiser/Stefan Wolf), 6. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2019.
- Çabri**, Sezer: Miras Hukuku Şerhi - Cilt I (TMK m. 495-574), 2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.
- Çaldağ**, Coşkun: “Resmi Vasiyetnamenin Düzenlenme Biçimleri, Vasiyetçi için Özel Durumlar ve Resmi Vasiyetnamenin Geri Alınması”, Adalet Dergisi, S. 67, Yıl: 2021/2, s. 263-296.
- Dorjee-Good**, Andrea: Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, Erbrecht, Art. 547-640 ZGB (Hrsg. Peter Breitschmid/Alexandra Jungo), 3. Auflage, Schulthess Juristische Medien AG, Zürich - Basel - Genf 2016.
- Dural**, Mustafa/Öz, Turgut: Türk Özel Hukuku Cilt IV - Miras Hukuku, 18. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul 2022.
- Engin**, Baki İlkay: “1998 Tarihli Türk Medeni Kanunu Tasarısının Ölümüne Bağlı Tasarrufun Konularına İlişkin Hükümlerinin (MKT. 514-530) Değerlendirilmesi”, Cumhuriyet’in 75. Yıl Armağanı, İstanbul Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 1999.
- Eren**, Fikret/Yücer Aktürk, İpek: Türk Miras Hukuku, 4. Baskı, Ankara: Yetkin, 2021.
- Ergüne**, Mehmet Serkan: Vasiyetnamenin Yorumu, On İki Levha, İstanbul 2011.
- Escher**, Arnold: Zürcher Kommentar, Das Erbrecht, Erste Abteilung: Die Erben (Art. 457-536), 3. Auflage, Schulthess & Co AG, Zürich 1959.
- Günay**, Erhan: Bilimsel Görüşler ve Yargısal Kararlar Eşliğinde Miras Hukukunda Ölümüne Bağlı Tasarrufların İptali Davaları, Seçkin, Ankara 2016.

- Hatemi**, Hüseyin: Miras Hukuku, 3. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2004.
- Huwiler**, Bruno: Basler Kommentar, Zivilgesetzbuch II: Art. 547-977 ZGB, Art. 1-61 SchIT (Hrsg. Thomas Geiser/Stefan Wolf), 6. Auflage, Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2019.
- İmre**, Zahit/**Erman**, Hasan: Miras Hukuku, 13. Baskı, Der Yayınları, İstanbul 2017.
- İnan**, Ali Naim/**Ertay**, Şeref/**Albaş**, Hakan: İnan Türk Medeni Hukuku - Miras Hukuku, 11. Baskı, Seçkin, Ankara 2022.
- Kahraman**, Zafer: “Önceki Vasiyetnamenin Geri Alınması Beyanı İçeren İkinci Vasiyetnamenin Sonradan Üçüncü Bir Vasiyetname ile Geri Alınması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 2, Özel Sayı, Yıl: 2015, s. 945-964.
- Kartal**, Dilşah Büşra: “Vasiyetnamenin Geri Alınması”, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 34, 2018, s. 317-339.
- Kılıçoğlu**, Ahmet M.: Miras Hukuku, 5. Baskı, Turhan, Ankara 2013.
- Kocayusufpaşaoğlu**, Necip: Miras Hukuku, Filiz, İstanbul 1978.
- Lenz**, Martin: Praxiskommentar, Erbrecht (Hrsg. Daniel Abt/Thomas Weibel), Helbing Lichtenhahn Verlag, Basel 2007.
- Müller-Christmann**, Bernd: Beck'scher Online-Kommentar (BeckOK BGB) (Hrsg. Hau, Wolfgang/Poseck, Roman), 67. Edition, C.H.Beck, München 2023. (beck-online.beck.de)
- Oğuzman**, M. Kemal: Miras Hukuku, 3. Baskı, Filiz, İstanbul 1984.
- Olgaç**, Furkan: Resmî Vasiyetnamenin Hükümsüzleşmesi, Seçkin, Ankara 2021.
- Öztan**, Bilge: Miras Hukuku (Tablolar ve Örneklerle), 12. Baskı, Yetkin, Ankara 2021.
- Öztrak**, İlhan: Miras Hukuku (Giriş - Kanundan Doğan Mirasçılık - Ölümüne Bağlı Tasarruflar), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1968. (Miras Hukuku)
- Öztrak**, İlhan: Tek Taraflı Ölümüne Bağlı Tasarruflardan Rücu ve Vasiyetnamenin Ziyai, Sevinç Matbaası, Ankara 1964. (Rücu)
- Rudy**, Mathis: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 11: Erbrecht, §§ 1922-2385, §§ 27-35 BeurkG, 9. Auflage, C.H.Beck, München 2022.
- Serozan**, Rona: Sağılararası İşlem Yoluyla Ölümüne Bağlı Kazandırma, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1979.

- Serozan, Rona Ahmet/Engin, Baki İlkey:** Miras Hukuku, 8. Baskı, Seçkin, Ankara 2022.
- Soyupak, Cem:** Vasiyetnamenin İptali Davası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin 2022.
- Şener, Esat:** Uygulamada ve Teoride Her Yönü ile Vasiyet Hukuku, Seçkin, Ankara 1995.
- Tekdoğan, Aydın:** Vasiyetnamenin Tenfizi ve İptali Davaları, Seçkin, Ankara 2022.
- Tuor, Peter:** Berner Kommentar Band/Nr. III, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Erste Abteilung: Die Erben (Art. 457-536), Verlag Stämpfli & Cie, Bern 1952.
- Weimer, Peter:** Berner Kommentar Band/Nr. III/1/1/1, Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Erbrecht, Die Erben, Die gesetzlichen Erben, Die Verfügungen von Todes wegen (Hrsg. Heinz Hausheer/Hans Peter Walter), Stämpfli Verlag AG, Bern 2009.
- Wolf, Stephan/Wild, Christian:** Zur Aufhebung der letztwilligen Verfügung durch Vernichtung, Successio - Zeitschrift für Erbrecht (2), Zürich: Schulthess, 2010, s. 77-84.
- Yazıcı, Hilmi/Atasoy, Hasan:** Şahıs, Aile ve Miras Hukukunda Yargıtay Tatbikatı 1952-1970, Kardeş Matbaası, Ankara 1970.
- Yılmaz, Süleyman:** Medeni Hukuk Cilt IV Miras Hukuku, Yetkin, Ankara 2022.
- Yücel, Sevtap:** “Vasiyet Alacaklısı Açısından Muris Muvazaası Nedeniyle Tapu İptal Davası Açma Sorunu (Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 21.11.2001 tarihli 958/1035 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi)”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 3-4, 2008, s. 381-404.